

GGD
Amsterdam

26 november 2018

Pilot Housing First gezinnen

2016-2018

Onderzoeksresultaten

Auteur(s) Wendy van der Veldt

Colofon

GGD Amsterdam

Epidemiologie, Gezondheidsbevordering en Zorginnovatie (EGZ)

Nieuwe Achtergracht 100

1018 WT Amsterdam

Tel.: 020-5555495

egz@ggd.amsterdam.nl

www.ggd.amsterdam.nl

EGZ reeks: 2018/3

ISBN-nummer: 9789053482476

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
De pilot Housing First gezinnen	6
Het onderzoek	10
Resultaten registratiegegevens	11
Resultaten interviews met de gezinnen	12
Resultaten interviews professionals	16
Overige bevindingen	26
Conclusie	27
Discussie	29
Dankwoord	33

Samenvatting

Dit onderzoek is in opdracht van Gemeente Amsterdam (RVE Onderwijs, Jeugd en Zorg) door de GGD Amsterdam (afdeling Epidemiologie, Gezondheidsbevordering en Zorginnovatie) uitgevoerd. Doel van het onderzoek is inzicht krijgen in de kenmerken en ontwikkeling van de gezinnen en het zorgaanbod. Dit rapport beschrijft de resultaten van een evaluatie naar de pilot Housing First gezinnen. Deze evaluatie is in 2018 uitgevoerd door afdeling Epidemiologie, Gezondheidsbevordering en Zorginnovatie van de GGD Amsterdam in opdracht van de afdeling Zorg van de RVE OJZ. In de pilot staat het versneld zelfstandig huisvesten van dakloze gezinnen* (pijler 1) op voorwaarde van intensieve woonbegeleiding (pijler 2) en opvoedondersteuning (pijler 3) centraal.

De pilot is in juli 2016 gestart. In totaal zijn 25 gezinnen geïnccludeerd. Voorwaarden voor deelname aan de pilot waren dat gezinnen zelf de huur betalen, geen overlast veroorzaken, meewerken aan woonbegeleiding en opvoedondersteuning en afwezigheid van zorgen zijn over kindveiligheid. Woonbegeleiding werd aangeboden door HVO-Querido (HVO-Q) en het Leger des Heils (LdH). Opvoedondersteuning werd verzorgd door Altra en het programma 10 Voor Toekomst van het LdH.

De gezinnen uit de pilot zijn geen directe afspiegeling van de gezinnen binnen de MO/BW keten 'dakloze gezinnen'. Er is geselecteerd op leeftijd en eerdere woonervaring van het gezinshoofd. Er waren voor de start geen (grote) zorgen over de kinderen en de ouders stelden zich begeleidbaar op. Daarnaast verbleven de gezinnen al gemiddeld 14 maanden in de noodopvang. De gezinnen zijn dus niet gerandomiseerd geselecteerd. Dit maakt dat de resultaten van dit onderzoek voorzichtig moeten worden geïnterpreteerd.

Interviews met de gezinnen, woonbegeleiders en opvoedondersteuners brachten naar voren dat gezinnen een positieve ontwikkeling doormaken vanaf het moment van zelfstandig wonen. Gezinnen zelf gaven aan erg tevreden te zijn met hun woning. Het zelfstandig wonen bracht veel rust na een zeer stressvolle periode van verblijf in de noodopvang. Gezinnen zijn zeer kritisch op het verblijf in de noodopvang. De overdracht van informatie vanuit de noodopvang en het CMDG aan de woonbegeleiding en opvoedondersteuning was niet altijd optimaal. Het is voor hen belangrijk om een goede onafhankelijke en objectieve informatiepositie hebben.

Woonbegeleiders benadrukten de hoge mate van zelfredzaamheid van de gezinnen, onder andere vanwege hun goede woonvaardigheden, het feit dat zij daadwerkelijk profiteerden van de woonbegeleiding en daarover ook hun tevredenheid uitten. Het enthousiasme van de gezinnen over de woning ging vaak samen met de succesvolle samenwerking.

Zorgen over de veiligheid van kinderen kwamen eigenlijk niet voor. De verplichte opvoedondersteuning vonden de ouders niet altijd noodzakelijk. Het betrekken van een zelfstandige woning had een duidelijk positief effect op de kinderen, bijvoorbeeld doordat ze weer vrienden kunnen uitnodigen. Ouders hadden volgens opvoedondersteuners voldoende pedagogische vaardigheden. De begeleiding is na de 10-weekse periode afgerond. Complexere vormen van woon- en opvoedproblematiek kwamen meer voor bij gezinnen die waren toegewezen aan het LdH dan HVO-Q. Voor een aantal gezinnen was langdurige intensieve ondersteuning nodig.

*Binnen de pilot en dit verslag wordt er in het algemeen over gezinnen, ouder(s) en gezinshoofd gesproken. In de praktijk gaat het in 80% van de gezinnen om alleenstaande moeders en hun kind(eren).

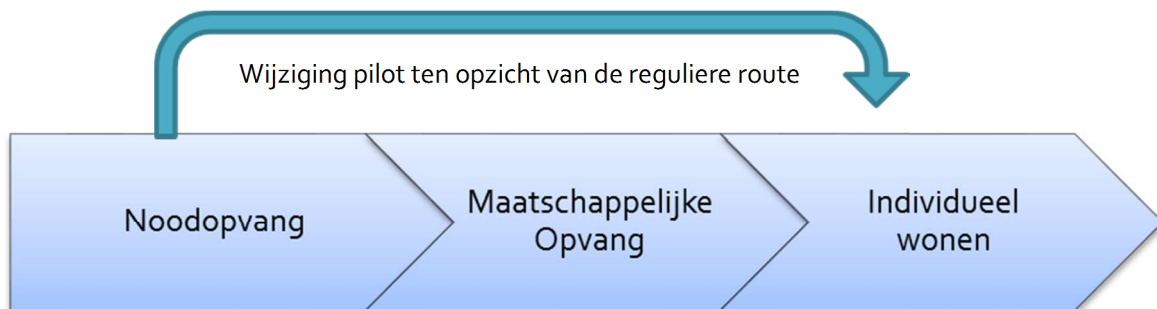
Op het gebied van overlast zijn weinig problemen ontstaan. Wel deden zich problemen voor op het gebied van financiën. Enkele gezinnen hebben nieuwe schulden opgebouwd, waarbij het ook is voorgekomen dat een forse huurschuld is ontstaan. Vanwege de opzet van de pilot waarbij een gezin intensief begeleid wordt vanuit het woonzorgarrangement is zo'n situatie in feite onhoudbaar. Deelname aan de pilot kan voor deze gezinnen op de lange termijn mislukken met verlies van de woning als ultieme uitkomst.

Een belangrijke aanbeveling is daarom het opstellen van een escalatieprotocol. Hierin kan worden opgenomen welke stappen kunnen worden genomen om vroeg te signaleren of er betalingsachterstanden ontstaan en hoe vervolgens te handelen. Dit geldt ook voor situaties waarbij een gezin zich aan de begeleiding onttrekt. Het is ook aan te bevelen om een structurele monitoring op te zetten voor gezinnen die de Omslag route (gaan) volgen. Daarnaast is een goede overdracht van informatie tussen gezinnen, hulpverleners en organisaties noodzakelijk.

De pilot Housing First gezinnen

Aanleiding

De pilot is onderdeel van het programma 'Huisvesting Kwetsbare Groepen' (PHKG) van de Gemeente Amsterdam¹. Dit programma is een uitwerking van het 'Koersbesluit Thuis in de wijk'² waarin het doel is dat mensen niet langer dan strikt noodzakelijk in een opvangvoorziening moeten worden gehuisvest. Deze aanpak wordt binnen de Gemeente ook wel de Omslag MO/BW (Maatschappelijke Opvang/ Beschermd Wonen) genoemd en is gebaseerd op het Housing First principe³. Voorheen werden mensen stapsgewijs voorbereid op zelfstandig wonen maar vanuit de Omslag gaan ze veel eerder zelfstandig wonen. Het doel van de pilot is niet dat de woning op eigen naam van het gezin komt, maar dat het beter met de gezinnen gaat dan wanneer ze in de MO zouden verblijven. Ze krijgen zo snel mogelijk een zelfstandige woning, met daarbij intensieve woonbegeleiding. Deze combinatie wordt een woonzorg-arrangement genoemd. De aanname is dat herstel wordt bevorderd indien mensen vanaf de start van de opvang en de hulpverlening actief worden uitgedaagd om meer verantwoordelijkheid voor hun eigen herstel te dragen. Binnen de zorg voor MO/BW individuen en gezinnen wordt de Omslag route al toegepast. Deze pilot is opgezet om te evalueren of deze route ook geschikt is voor gezinnen. Vanwege de aanwezigheid van minderjarige kinderen is verplichte opvoedondersteuning toegevoegd aan het woonzorgarrangement.

Doelgroep

Gezinnen die dakloos zijn geworden kunnen via een verwijzing bij het Centraal Meldpunt Dakloze Gezinnen (CMDG) terecht voor een intake-screening waaruit blijkt of de gezinnen een MO/BW indicatie krijgen. Hiervan is sprake indien beperkte zelfredzaamheid in combinatie met meervoudige problematiek op het gebied van geestelijke gezondheid, verslavingszorg, schulden en/of werk en dagbesteding wordt geconstateerd. Alleen indien een gezin regiobinding heeft met Amsterdam is het CMDG verantwoordelijk om het gezin te begeleiden naar een passende voorziening. Amsterdam heeft als uitgangspunt dat er geen kinderen op straat mogen verblijven. In geval van nood worden gezinnen tijdelijk opgevangen in noodopvang-voorzieningen. De laatste jaren is het aantal aanmeldingen bij het CMDG steeds verder toegenomen. De gehele keten 'dakloze gezinnen' is in toenemende mate overbelast. De noodopvang en MO-voorzieningen zijn

¹ *Programma Huisvesting Kwetsbare Groepen 2016-2018*, Gemeente Amsterdam, 2015

² *Thuis in de Wijk, Koersbesluit Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen 2016-2020*, Gemeente Amsterdam, 2016

³ Wolf, J., Maas, M. & Al Shamma, S. *Discuss Amsterdam: Housing First. Evaluatie van de werkzaamheid: samenvatting van resultaten*. Nijmegen: Onderzoekscentrum maatschappelijke zorg, UMC St Radboud Nijmegen, 2012

overvol, omdat de instroom toe neemt en de uitstroom klein is⁴. Gezinnen ontvangen ruim 7 jaar opvang en/of begeleiding⁵.

Voor de Omslag route zijn er voor de instroom voorwaarden gesteld op het gebied van het betalen van de huur, geen overlast veroorzaken en open staan voor begeleiding. Voor de pilot zijn deze aangevuld met de voorwaarde dat er geen (grote) zorgen waren rondom de veiligheid van de kinderen. Daarnaast zijn de geselecteerde gezinshoofden ouder dan 23 jaar en hebben ze eerder zelfstandig gewoond⁶.

Woonzorgarrangement

De pilot bestaat uit drie pijlers: een zelfstandige woning, intensieve woonbegeleiding en opvoedondersteuning. Deze vormen samen het woonzorgarrangement en is op grote lijnen beschreven in de werkinstructie pilot 25 MO gezinnen⁴.

Zelfstandige woning

De woningen worden door de woningcorporaties beschikbaar gesteld voor, in eerste instantie, intermediaire verhuur aan het gezin. Dit betekent dat de woning gedurende minimaal het eerste jaar van de begeleiding op naam van een zorgaanbieder staat. Het gezin betaalt dan de huur aan de zorgaanbieder.

Woonbegeleiding HVO-Querido en Leger des Heils

Binnen de pilot zijn er twee zorgaanbieders voor de woonbegeleiding: 14 gezinnen werden begeleid door HVO-Querido (HVO-Q) en 11 gezinnen door het Leger des Heils (LdH). Er zijn in het selectieproces waarschijnlijk verschillen ontstaan in de doelgroep tussen de twee zorgaanbieders. Gezinnen met complexere problemen, waaronder voornamelijk LVB problemen, werden in de regel eerder aan het LdH toegewezen. Het LdH heeft meer expertise in het begeleiden van deze groep.

HVO-Q heeft veel ervaring met het ambulant begeleiden van gezinnen na een periode van dakloosheid/ crisis. Er is voor de pilot een nieuw team persoonlijk begeleiders opgezet die de 14 gezinnen begeleiden. Er is ondersteuning vanuit maatschappelijk werk. De woonbegeleiding wordt gedaan vanuit de visie van de krachtgerichte herstellmethodiek⁷, waarbij de krachten en wensen van de cliënten centraal staan. Op basis van een krachteninventarisatie door de begeleider wordt er een actieplan opgesteld. HVO-Q werkte volgens een fase model. De eerste periode is de intensieve fase

---

⁴ N. Runtuwene. *Dakloze gezinnen in de noodopvang*. GGD Amsterdam, v2.3 10 juni 2016.

⁵ N. Runtuwene, M. Buster. *Monitor Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen. Jongvolwassenen, volwassenen en gezinnen*. GGD Amsterdam, v2.0 1 oktober 2017.

⁶ *Werkinstructie pilot 25 MO gezinnen, Memo Omslag MO/BW gezinnen*, Gemeente Amsterdam, versie 26 november 2016

⁷ <https://hvoquerido.nl/clienten-meer-het-heft-in-handen/> (bezocht op 1-1-2018)

van 10 weken met 8 uur begeleiding per week per gezin. Deze wordt opgevolgd door een stabilisering fase van 1 jaar (4 uur) en een afrondingsfase voor de duur van 8 tot 12 maanden (2 uur). Het Leger des Heils heeft geen apart team ingericht. De 11 gezinnen zijn verdeeld over verschillende woonbegeleiders van het team Intensieve Woonbegeleiding met ruime ervaring met de Omslag bij individuen. De woonbegeleiding neemt stap voor stap de leefgebieden door. Samen met de cliënt worden doelen opgesteld die gericht zijn op het versterken en aanleren van (woon)vaardigheden. Onder de leefgebieden vallen de administratie, psychische en/of verslavingsproblemen, structuur in de dag, omgaan met justitie, orde in het huishouden en het vinden en houden van een baan⁸. De woonbegeleiding was voorafgaande aan de pilot op 2 uur per gezin per week geschat.

Opvoedondersteuning Altra en 10 voor Toekomst

Er zijn twee aanbieders van opvoedondersteuning Altra en 10vT van het LdH. Het aanbod van beide verschilt sterk op het gebied van de methode en de intensiteit. De opvoedondersteuning van Altra bestond uit een 10-weekse begeleiding van de gezinnen. Deze heeft voornamelijk een indicierend doel waarbij wordt bepaald of aanvullende specialistische opvoedondersteuning noodzakelijk is. Er zijn binnen Altra concrete afspraken gemaakt over welke aspecten er minimaal in kaart moeten worden gebracht per gezin om deze afweging te maken. Dit is een risico inschatting van kindonveiligheid, het prosociale netwerk van het gezin en de interactie tussen gezinsleden.

De begeleiding vanuit 10 vT duurt veel langer dan 10 weken. Er is voor de pilot een periode van twee jaar afgesproken. De opvoedondersteuning heeft, in tegenstelling tot Altra, geen indicierend karakter. Het is voornamelijk gericht op het versterken van de vaardigheden van de gezinnen met als doel zelfstandig functioneren in de samenleving. De opvoedondersteuning is in de praktijk breed en intensief (7 uur per week per gezin). Bij reguliere gezinnen van 10vT wordt een langdurig traject op het gebied van ondersteuning op 10 leefgebieden ingezet (1. huishoudelijke werkzaamheden 2. kind- en zelfzorg 3. educatie 4. ontwikkeling van het kind 5. netwerkversterking 6. administratie en financiën 7. opvoeding 8. dag invulling 9. psychische en/ of verslavingsproblemen 10. zorgcoördinatie)⁹. De twee teams van het LdH werken voor het eerst intensief samen voor deze pilot. Binnen het LdH richt Voortgang Intensief zich vooral op de praktische ondersteuning van het gezin en zet 10vT zich in voor het welbevinden van de kinderen.

Inrichtingskosten

Voor de pilot was er een versnelde procedure opgesteld door de afdeling budgetbeheer (FIBU) van Gemeente Amsterdam. De procedure van de aanvraag en uitkering van bijzondere bijstand in de vorm van verhuis- en inrichtingskosten is voor de gezinnen binnen een week afgehandeld.

Evaluatie veldtafel

De gezinnen worden halfjaarlijks geëvalueerd op een speciaal voor de pilot ingerichte veldtafel. Deze veldtafel is een samenwerking tussen de GGD, de verschillende zorgaanbieders (HVO en LdH), Altra en FIBU/DWI. Deze veldtafel is verantwoordelijk voor de instroom en evaluatie van de gezinnen binnen de pilot. Tijdens de eerste maanden van de pilot werden de gezinnen tijdens de reguliere veldtafel gezinnen besproken, later is er een aparte veldtafel voor de gezinnen van de pilot

---

⁸ <https://www.legerdesheils.nl/goodwillcentra-amsterdam/voortgang-2> (bezocht op 1-10-2018)

⁹ <https://www.legerdesheils.nl/goodwillcentra-amsterdam/10-voor-toekomst-2> (bezocht op 1-10-2018)

ingericht. Gedurende de eerste evaluatiemomenten kwam ook naar voren dat de destijds gebruikte formulieren niet voldoende ondersteunend waren om een gezin goed op te kunnen beoordelen. Aanvankelijk werd hiervoor het Integraal Traject Plan (ITP) gebruikt. Deze is in samenspraak vervangen door een formulier gebaseerd op het formulier van de Uitstroom Maatschappelijke Opvang route (UMO-route).

Uitstroom/ omklappen woning

Het overzetten van het huurcontract van de zorgaanbieder naar het gezinshoofd wordt omklappen genoemd. Ten tijde van het schrijven van dit rapport was nog geen gezin uitgestoomd waardoor geen zicht is op het functioneren van de gezinnen rondom het omklapmoment. Bij aanvang waren de voorwaarden en methode waarop de woning van de zorgaanbieder wordt overgezet op naam van het gezin niet duidelijk. Gedurende de pilot is hier tijdens het stuurgroepoverleg meermaals over gesproken. Er is besloten dat een gezin op zijn vroegst na 1 jaar woonzorgarrangement in aanmerking kan komen voor omklappen. Hiervoor zijn voorlopig de UMO- tafel en uitstroomvoorwaarden van de stabiele mix¹⁰ te gebruiken (in termen van onderdak, inkomen, dagbesteding en zorgcontact). Er staat op dit moment één gezin klaar om uit te stromen bij wie de woning op eigen naam zal komen. Binnen de pilot is het voornemen om tenminste 3 maanden nazorg te bieden in de vorm van een 'Waakvlam' of 'Vinger aan de Pols' constructie waarbij woonbegeleiding op de achtergrond doorloopt en zondig kan worden geïntensiveerd.

---

¹⁰ Al Shamma, S., Wewerinke, D., Boersma, S., Beijersbergen, M., & Wolf, J. (2012). *Stabiel worden, stabiel zijn, stabiel blijven en stabiliteitsverlies*. Nijmegen: Onderzoekscentrum maatschappelijke zorg, UMC St Radboud Nijmegen.

Het onderzoek

De pilot Housing First gezinnen is, in opdracht van de afdeling Zorg, van RVE OJZ van de Gemeente Amsterdam, door de GGD Amsterdam onderzocht. Het onderzoek bestaat uit verschillende onderzoeksvragen. Deze zijn op basis van registratiegegevens en interviews met gezinnen, woonbegeleiders en opvoedondersteuners onderzocht. Daarnaast vonden er regelmatig gesprekken met betrokken beleidsmakers plaats.

Er zijn twee soorten registraties gebruikt voor dit onderzoek. De screeningsformulieren van de CMDG van de GGD Amsterdam zijn geanalyseerd en geven een beeld van de 25 gezinnen voorafgaande aan de pilot. **Welke gezinnen zitten er in de pilot, wie zijn ze, waar komen ze vandaan en met welke problematiek hebben zij te maken bij instroom?** De notulen van de veldtafel zijn gecodeerd verzameld en op hoofdlijnen geanalyseerd om inzicht te geven in de duur van de trajecten en het evaluatieproces. Hoe lang duren de trajecten begeleid wonen, hoe vaak wordt er geëvalueerd? Hoe en wanneer wordt geïntervenieerd als het gezin zich niet houdt aan de gemaakte afspraken / niet kan worden voldaan aan de gestelde eisen?

Interviews zijn gehouden om inzicht te krijgen vanuit het perspectief van de gezinnen en de professionals. **Hoe verloopt de ontwikkeling van de gezinnen? Hoe ziet de begeleiding van de gezinnen eruit? Zijn er punten waarop deze moet worden aangescherpt of veranderd?** Voor dit onderzoek zijn 8 gezinshoofden (7 moeders en 1 vader) geïnterviewd. In samenspraak met de aanbieders is het gelukt om een diverse groep gezinnen te includeren. Dit is getoetst met behulp van de analyse van de registratiegegevens. Er is rekening gehouden met variatie in zorgaanbieder, land van herkomst, gezinssamenstelling, leeftijd van gezinshoofd en opleidingsniveau. Daarnaast zijn gezinnen waarin Licht Verstandelijke Beperking (LVB) -, psychiatrische en opvoedproblematiek een rol spelen vertegenwoordigd. De gezinnen woonden tussen de 4 en 12 maanden in de woning (gemiddelde 10 maanden). Het perspectief van de woonbegeleiders is gebaseerd op acht interviews (6 LdH en 2 HVO-Q). Samen begeleidde zij 19 van de 25 gezinnen. Het perspectief van de opvoedingsondersteuners is gebaseerd op twee interviews met 10 voor Toekomst en twee met Altra. Deze vier zijn in totaal bij 15 gezinnen binnen de pilot betrokken.

Resultaten registratiegegevens

Achtergrond gezinnen op basis van screeningsformulieren CMDG

Bij de meeste gezinnen was het gezinshoofd een alleenstaande moeder (80%). Grotendeels waren er één of twee minderjarige kinderen (76%) binnen een gezin. Er waren zes gezinnen met drie of vier kinderen. De gemiddelde leeftijd van de gezinshoofden was 35 jaar (uiteenlopend van 23 tot 54 jaar). De gezinshoofden hebben een Surinaamse (28%), Nederlandse (20%), Afrikaanse (20%) of Marokkaanse (16%) achtergrond. Waarbij 84% de Nederlandse nationaliteit heeft.

Belangrijkste aanleiding voor dakloosheid waren:

- opvang in het sociale netwerk niet meer mogelijk was (24%)
- een (onverwachte) beëindiging van een situatie in onderverhuur (20%)
- gedwongen verkoop van de koopwoning (16%)
- eigen huurschulden (12%)
- conflicten binnen het netwerk waar de gezinnen (tijdelijk) inwoonden (12%)

Op basis van de screening bleek schuldenproblematiek aanwezig bij 18 gezinnen (75%). De gemiddelde hoogte van de schuld bedroeg €34.000, met een minimum van €1300 tot een maximum van €250.000. De kwaliteit van het sociale netwerk was in de meerderheid van de gevallen (84%) slecht tot matig. Bij 9 personen (39%) zijn (vermoedens van) een psychiatrische stoornis vastgesteld. In de meerderheid van de gevallen betrof dat (symptomen van) depressie en andere angst/stemmingsstoornissen, maar ook stress werd hierbij meegeteld. Op basis van de Zelfredzaamheid-Matrix¹¹ (ZRM) bleek dat, naast het domein huisvesting, de meeste problematiek zich manifesteerde op de leefgebieden financiën, dagbesteding, sociaal netwerk en huiselijke relaties. Op het domein verslaving lieten deze gezinnen praktisch geen problemen zien. Dit gold ook voor het domein justitie. Weliswaar kwamen politie-justitie contacten wel regelmatig voor. Overwegend was dat in de rol van slachtoffer en niet als dader. Meer dan de helft van de ouder(s) was slachtoffer van huiselijk geweld.

Notulen evaluaties veldtafel

Bijna alle gezinnen (96%) zijn vanuit de noodopvang ingestroomd. Dit was een bewuste keuze, omdat de capaciteit van de noodopvang onder druk stond. De noodopvang kon gezinnen met een MO beschikking aandragen. De gezinnen van de pilot verbleven over het algemeen veel langer in de noodopvang. De gemiddelde duur in de noodopvang was 14 maanden. Het eerste gezin is in juli 2016 en het laatste gezin in februari 2018 aan de pilot begonnen. De gezinnen woonden op 1 oktober 2018 gemiddeld 15 maanden in de woning. De evaluatie van de gezinnen zou elke 6 maanden plaats vinden. Op 1 oktober 2018 zijn 24 van de gezinnen minimaal één keer besproken op de veldtafel. Van deze gezinnen zijn er 13 twee maal besproken. Bij de eerste evaluatie is de begeleiding van 10 gezinnen afgeschaald (vaak met 2 uur per week). Bij een tweede evaluatie is er bij nog eens 4 gezinnen verder afgeschaald. De overige gezinnen zijn niet besproken (4%), of is de begeleiding is gehandhaafd/verlengd (40%). Zie bijlage 1 voor thema's die zijn genotuleerd bij gezinnen waarbij niet volgens het procesboek is afgeschaald, maar waarbij de begeleiding is gehandhaafd.

---

¹¹ *Ontwikkeling en betrouwbaarheid van de Zelfredzaamheid-Matrix* (2013). Fassaert T, Lauriks, S, van de Weerd, S, de Wit, M, & Buster, M. (2013). Tijdschrift voor gezondheidswetenschappen, 91(3), 169-177.

Resultaten interviews met de gezinnen

Verblijf noodopvang

Bijna alle gezinnen stroomden in de pilot na een langdurig verblijf in de noodopvang. Tijdens de interviews komt vaak naar voren dat dit verblijf zwaar voor ze was. Het op een klein oppervlakte met elkaar wonen heeft een negatieve impact. Ook het samenleven met andere gezinnen en het naleven van opgelegde huisregels vonden ze erg vervelend. De gezinnen hebben de noodopvang als erg onhygiënisch ervaren. De weerslag van het verblijf in de noodopvang op het welbevinden van de kinderen was groot. Slechts één gezin (dat verbleef in een hotel) liet zich positief uit over de opvang welke rust gaf na een hectische periode van dakloosheid.

De noodopvang was niet prettig, onhygiënisch, en als je je niet sterk hield dan kreeg je ook ruzie. Je zit met meerdere culturen, iedereen is anders. Zelfs met de kleinste dingen trap je iemand op zijn tenen, maar dat wordt ook door gerapporteerd, en dan moet je misschien langer blijven. Ik heb vooral met de 5 kinderen op één kamer gezeten, die waren vaak agressief. In de zomer, gingen we 's ochtends vroeg weg en probeerden we pas laat weer terug te gaan.

Zelfstandige woning

De gezinnen geven aan dat er door de toewijzing van de woning een last van hun schouders viel. Veel ouders reageerden zichtbaar geëmotioneerd bij vragen over de woning en wat deze voor hen betekent. Ze ervaren de woning als een plek waar de kinderen opleven en je als gezin de eigen regie kan voeren. Het mee doen aan de pilot wordt vaak als nieuwe start gezien. Een kans om weer geheel zelfstandig te worden. De ouder(s) geven aan erg gemotiveerd te zijn om de stijgende lijn in het functioneren van het gezin vast te houden. Voor zichzelf, maar vooral ook voor de kinderen

Als ik nu over straat loopt dan wil je gewoon naar huis, je voelt je trots, wat er ook gebeurd is in het verleden is gebeurd, daar kijk ik niet meer naar, we kijken vooruit, het is een nieuwe start, ik voel me happy, nieuwe omgeving, nieuwe mensen. Nu wordt het tijd dat ik het alleen kan.

De gezinnen zijn tevreden over de locatie van de woningen. Het kwam regelmatig voor dat de kinderen de afgelopen jaren van school moesten wisselen. Dit is ook het geval door de toewijzing van de huidige woning. Het feit dat in de toekomst niet meer hoeft is erg belangrijk voor de gezinnen.

Soms werden gezinnen (te) klein gehuisvest. Dit heeft in een enkel geval de toewijzing van een woning erg stressvol gemaakt, vooral omdat de woning niet geweigerd kon worden. Voor andere gezinnen heeft dit tot gevolg dat ze over enkele jaren op zoek zullen gaan naar een andere woning.

Gezinnen zijn blij met het gesprek met de woningcorporatie voorafgaande aan de verhuizing. Het formele karakter van dit gesprek en de aanwezigheid van de corporatie bij het tekenen van het huurcontract geeft ze het gevoel dat het hun woning is. De woning staat tijdens de pilot eerst op naam van de zorgaanbieder. Dit vinden de gezinnen niet vervelend. Het belang van het op eigen naam komen van de woning lijkt voor hen niet heel groot te zijn. Het is vaak onduidelijk voor de gezinnen hoe en wanneer dit zal gaan gebeuren. Wel vinden ze het lastig dat communicatie met de corporatie over de woning altijd via de woonbegeleiding loopt.

De huidige situatie is een grote stap vooruit, maar de verwerking van deze periode rondom de dakloosheid is een langdurig proces. De rust die het hebben van de woning met zich meebrengt lijkt na enkele maanden ruimte te geven voor het voorzichtig beginnen te verwerken van alle (traumatische) gebeurtenissen. Voor de gezinnen was de korte verhuisperiode soms erg stressvol. Vooral de periode van twee weken die de noodopvang aanhoudt voor de gezinnen om uit te verhuizen werd als zeer stressvol ervaren. Hier is dan ook in de praktijk van afgeweken.

Ontwikkeling van de kinderen

De ouders zien duidelijk dat de kinderen een positieve ontwikkeling doormaken in de nieuwe situatie. Genoemde verbeteringen zijn dat de kinderen vrolijker zijn, minder zorgen hebben, meer spelen met vriendjes en vriendinnetjes, beter eten en minder gedragsproblemen hebben. Het hebben van een vaste zelfstandige woonruimte, waardoor kinderen niet meer hoeven te verhuizen, is van groot belang voor de gezinnen.

Werk en dagbesteding

De vragen over werk en dagbesteding geven een uiteenlopend beeld. De ouders die ik heb geïnterviewd hadden veelal geen dagbesteding of werk. Een groot gedeelte geeft aan hier wel behoefte aan te hebben en stappen te ondernemen om hier naartoe te werken. Regelmatig wordt de wens uitgesproken een opleiding te kunnen doen als opstap naar een betaalde baan. In de praktijk zijn er barrières. Er is weinig aanbod in werk, cursussen of studies dat aansluit bij de beschikbaarheid van alleenstaande ouders die de zorg dragen voor (jonge) kinderen. De kosten voor de kinderopvang of voorschool zijn niet altijd op te brengen om te kunnen gaan werken. Een ander gezin geeft aan advies van de bewindvoering te hebben gekregen om niet te gaan werken, omdat het besteedbaar inkomen gelijk zou blijven.

Financiën

Op financieel gebied is het vanuit de interviews moeilijk goed inzicht in de situatie te krijgen. Het is niet een onderwerp waarover de gezinnen veel los laten. Vaak geven ze aan op dit moment geen ondersteuning nodig te hebben en de huur te betalen door een automatische incasso. De situatie wordt over het algemeen als stabiel en rustig ervaren. De gezinnen kunnen op dit moment rondkomen al is het wel de eindjes bij elkaar knopen en een kwestie van slimme keuzes maken. Eén gezin geeft specifiek aan gemotiveerd te zijn om vaardigheden op te bouwen voor de toekomst om zo herhaling van schuldenproblematiek te voorkomen.

Ik ben nu ook bezig met het schuldhulptraject en de aanvragen moeten nog gedaan worden. Dus voordat ik daar uit ben zijn we ook alweer drie/vier jaar verder. Dus ik dacht van: Ja, misschien wil ik iets met boekhouden gaan doen, een cursus. Want nu had ik er geen ballen...Ik had alles uit handen gegeven, mijn DigID, alles. Dus ik had helemaal geen zicht erop en dat wil ik niet nog een keer meemaken.

Overlast

Een belangrijke voorwaarde was dat de gezinnen geen overlast mogen veroorzaken. Hier wordt dan ook veel aandacht binnen de pilot aan geschonken. De situatie rondom overlast is heel divers. Vaak speelt dit onderwerp helemaal niet. Soms ervaren gezinnen zelf overlast of durven ze bijna geen geluid te maken. Eén gezin geeft aan dat er in het begin door burens geklaagd is, maar dat dit serieus is opgepakt en nu niet meer speelt.

Sociale contacten

Het aangaan van nieuwe contacten is vaak nog niet op gang gekomen op de nieuwe woonplek. Enkele ouders hebben oude vriendschappen nieuw leven in geblazen, maar over het algemeen hebben ze moeite met het aangaan van nieuwe contacten.

Nieuwe relatie

Het ontstaan van de stabiele woonsituatie maakt dat sommige ouder(s) anders kijken naar het aangaan van een nieuwe relatie. In het verleden hebben partners regelmatig een negatieve invloed op het gezin gehad. Er lijkt dus meer terughoudendheid te zijn met het aangaan van een nieuwe relatie of het (snel) gaan samenwonen of laten inschrijven van een nieuwe partner.

Als ik naar mijn verleden kijk, dan had ik best wel negatieve vrienden en vriendinnen en mensen om me heen, waardoor je bepaalde keuzes maakt in je leven. Ik weet niet of ik nog zo snel wil samenwonen met iemand, want ik ben nu blij dat ik mijn huis heb en met mijn kinderen en mijn gezin.

Woonbegeleiding

Een deel van de gezinnen vindt de woonbegeleiding zeer waardevol. Deze geeft goede ondersteuning op het gebied van de financiën en de administratie. Regelmatig worden de bezoeken van de woonbegeleider als een aanvulling op het sociale netwerk gezien. Bij één gezin wordt ook de ondersteuning bij problemen rondom de gezondheid van de ouder genoemd. Maar toch staat niet elk gezin te wachten op intensieve woonbegeleiding. Zij geven aan veel zelf te kunnen en willen doen. Mede door in het verleden al zelfstandig te hebben gewoond zien ze niet altijd de meerwaarde van de woonbegeleiding. Geen van de gezinnen staat heel negatief tegenover de woonbegeleiding, maar de begeleiding wordt vaak als te intensief en niet noodzakelijk ervaren.

In het begin kwamen ze iedere week, toen elke twee weken en nu elke drie weken. Ik zeg niet dat ik perfect ben, maar ik denk dat de begeleiding beter past bij iemand die nog niet zelf heeft gewoond. Mijn ervaring is dat ik geen hulp nodig heb bij hoe moet schoonmaken, met de post om moet gaan of de kinderen opvoeden. Omdat ik al eerder heb gewoond. Hij komt morgen weer, maar dan weet ik niet waar we het over moeten hebben. Dan is elke 3 weken nog wel erg vaak. In het begin had ik het wel nodig met de praktische dingen, ook met de schulden, ik ken de buurt niet dus je weet niet waar je moet gaan, schuldstanties enzo.

De gezinnen waarbij de sleuteloverdracht op een feestelijke manier was door de woonbegeleider was vormgegeven waren hier enthousiast over. Tijdens de eerste kennismaking met de woonbegeleiders is vaak ook de aanvraag voor de inrichtingskosten opgestart. De snelle toekenning van het startbudget om de woning mee in te kunnen richten is heel hoog gewaardeerd. De gezinnen hebben door deze vergoeding de woning snel tot een 'thuis' maken.

Opvoedondersteuning

Alle gezinnen zijn vragen over de opvoedondersteuning voorgelegd tijdens de interviews. Hieruit kwam het algemene beeld naar voren dat er geen directe vraag was voor ondersteuning bij de opvoeding van de kinderen. Niet alle gezinnen geven aan iets te hebben gehad aan de opvoedondersteuning. Maar er zijn ook gezinnen die er wel positief op terugkijken. De methodiek van de speltherapie werd door enkele gezinnen goed gewaardeerd. Op een laagdrempelige en praktische manier kregen ze meer inzicht in de behoeften van de kinderen. Dit heeft enkele ouders geleerd beter te reflecteren op het eigen opvoedgedrag. Ze zijn vaak gewend om vooral het negatieve gedrag van de kinderen bij te sturen. Binnen de opvoedondersteuning is er aandacht voor

het geven van een positieve terugkoppeling op positief gedrag. Dit was voor veel ouders nieuw, maar werd als waardevolle vaardigheid ervaren. De ouder(s) geven aan dat het contact met de kinderen positiever is geworden. Concrete ondersteuning op het gebied van het aangeven van grenzen richting de kinderen werd ook gewaardeerd. Vaak gelden er in de nieuwe thuissituatie andere huisregels dan in eerdere situaties, of moet er nog samen worden gewerkt tussen de gezinsleden om tot goede huisregels te komen.

Resultaten interviews professionals

Verblijf noodopvang

De woonbegeleiders (WB) en opvoedondersteuners (OO) geven ook aan dat het verblijf in de noodopvang een negatieve invloed op de gezinnen heeft gehad. De schaamte over de woonsituatie en de spanningen die het samenleven met andere gezinnen met zich meebrengen worden genoemd. Het was voor de kinderen niet mogelijk om vriendjes te ontvangen. Dit had directe gevolgen voor de sociale contacten. De kinderen speelden soms niet buiten, bij of thuis met vriendjes. Oudere kinderen voelen zich in de noodopvang ook vaak belast met de zorgen van de ouder(s) waarbij het risico is dat er een situatie van parentificatie kan ontstaan.

In het reguliere traject en in de noodopvang zijn nog steeds aan het overleven om die veilige basis te krijgen. Dus dan kan je dingen gaan inzetten zoals psychologische hulpverlening, financiën. Maar dat herstel is er niet als ze hier weggaan. Dat herstel komt pas als jij een veilige basis hebt. Bij de gezinnen van de pilot zie je dat na drie/vier maanden het verleden omhoog komen. Wat heb ik toch eigenlijk veel meegemaakt en dan gaan ze echt een soort ontwikkelingsperiode in, een stukje herstel, maar ook met een soort ontplooiing van: ja, maar wat wil ik nou eigenlijk voor mijn toekomst? En die twee dingen, als je dat met elkaar weet te koppelen en je hebt de juiste hulpverlening eromheen, zoals een psycholoog of ondersteuning in de opvoeding. Je merkt dat mensen dan heel enthousiast en gemotiveerd aan hun eigen problemen werken, terwijl hier in de residentiële opvang, ben je altijd heel erg aan het pushen.

Zelfstandige woning

De toewijzing van de woning brengt de gezinnen rust na een vaak langdurige periode van crisis. De WB en OO geven aan dat de gezinnen een positieve ontwikkeling hebben doorgemaakt.

Maar ik merk wel gewoon van wat ik in dat ITP-formulier zag en hoe dat nu is, dat er in die tussentijd zoveel was veranderd al, maar echt simpel en alleen omdat ze gewoon een woning had en dat ze daarvoor gewoon in een overlevingsmodus zat en op het moment dat ze dan een woning heeft zie je opeens een heel ander persoon. En zeker met iemand die wel capaciteiten heeft, ja, zie je opeens dat iemand helemaal opfleurt.

Alle WB en OO van Altra zijn het eens dat de zelfstandigheid van de gezinnen hoger is dan de doelgroep waar ze normaal mee werken. De gezinnen doen minder een beroep op de WB dan verwacht. De WB zetten dit vaak af tegen de reguliere doelgroep. De WB van HVO-Q hebben naast de gezinnen uit de pilot ook ervaring met gezinnen uit de reguliere route en binnen het LdH is er ervaring met individuen en Housing First. De WB zien een duidelijk verschil in de intensiteit van de begeleiding. De gezinnen laten veel motivatie zien en ontwikkelen zich positief. Dit heeft ook een positieve invloed op de motivatie en het werkplezier van de WB.

De zelfredzaamheid wordt door de WB vanuit diverse oogpunten bekeken. Een vaak genoemde observatie is de staat van de woning, hierbij wordt gekeken naar de inrichting en de mate van hygiëne. Gezinnen weten goed dat ze bij de WB terecht kunnen met administratieve, woning gerelateerde of financiële vragen. Ze doen hier waar nodig een beroep op de woonbegeleiding. Onder verhuisvaardigheden valt ook het kunnen terugvallen op het sociale netwerk om te ondersteunen met de verhuizing. In de praktijk hebben de meeste gezinnen wel iemand gehad om op terug te vallen voor ondersteuning. De WB vinden dat de woonvaardigheden over het algemeen voldoende zijn om zelfstandig te wonen. Ondanks dat de meeste gezinnen over het algemeen zeer zelfredzaam bleken, is er in andere gevallen vergaande ondersteuning gegeven. Hierbij hebben woonbegeleiders uitvoerig geholpen met het klaarmaken van de woning en de verhuizing.

Ontwikkeling kinderen

De overgang naar de zelfstandige woning zelf heeft ook een positief effect op de kinderen. Belangrijke redenen hiervoor zijn dat de kinderen weer kinderen thuis kunnen en durven uit te nodigen, waardoor de sociale ontwikkeling weer normaliseert. Er wordt vooruitgang gezien in de stemming van de kinderen, een afname van gedragsproblemen en normalisering van het eet- en slaappatroon.

Een kind heeft recht op een woning. En dat is eigenlijk wat ik zo mooi vind aan deze pilot, het geeft kinderen een veilige basis. We vergeten vaak, die kinderen zijn zo bezig met de moeders en volwassenen. Nu kan een kind eindelijk vriendschappen opbouwen, zijn school kan afmaken, naar één en dezelfde school kan gaan, zijn buurjongetje kent en niet bang hoeft te zijn dat hij volgende week weer zijn kamer moet verlaten.

Door de pilot hoeven de gezinnen niet meer te verhuizen en dit heeft een positief effect op de ontwikkeling van de kinderen. Voor kinderen betekent verhuizen binnen (de MO/BW) Amsterdam ook vaak dat ze daardoor van school moeten veranderen met alle negatieve gevolgen.

Een groot gedeelte van de gezinnen laat zien dat ze voldoende opvoedvaardigheden hebben en weinig tot geen opvoedvragen hebben. Het observeren en bespreken van interacties binnen het gezin is een belangrijk onderdeel. De OO proberen een goed beeld te krijgen door uitgebreid en in verschillende situaties te observeren. Belangrijk onderdeel van de observatie gebeurt bij Altra aan de hand van videotraining. Dit is een gestructureerde methodiek die wordt gebruikt om de interactie binnen een gezin te observeren en te bespreken. Deze video's worden vervolgens gebruikt om de ouder(s) inzicht te geven in de manier waarop ze opvoeden en eventuele pedagogische ondersteuning te geven. De gezinnen hebben vaak veel meegemaakt voorafgaande aan de pilot. Dit heeft direct weerslag op de opvoeding van de kinderen. Een manier waarop dit in de praktijk tot uiting kan komen is overbescherming door de ouder. De opvoedondersteuning maakt dit vervolgens bespreekbaar en geeft ondersteuning. Tijdens de begeleiding wordt ook met het gezin gekeken hoe hun netwerk eruit ziet en hoe dit eventueel versterkt kan worden.

Binnen de pilot zijn er vooral bij LdH/10vT gezinnen met complexere problematiek. De OO signaleert veel aanknopingspunten om te ondersteunen, bijvoorbeeld vanwege (vermoedens van) lichte verstandelijke beperkingen bij ouder en/of kind. Bij deze gezinnen is er noodzaak voor een aanpak met een langdurig karakter. Waarbij deze zal moeten blijven aansluiten op de leeftijd en ontwikkelingsfase van de opgroeiende kinderen.

Een enkele keer had de OO zorgen rondom de ontwikkeling van de kinderen vanwege de heftige periode voorafgaande aan de pilot. Er is verschillend aanbod beschikbaar voor traumaverwerking en daar is ook binnen de pilot naar doorverwezen.

En dat zoontje van haar is gestart met die hulpverlening. Speeltherapie om te verwerken van wat er allemaal gespeeld heeft, om dat een duidelijke plek te geven, en dat op een speelse manier. Kijk, met name jonge kinderen zijn minder van het praten en meer van het uitspelen. Dus daar is echt een heel mooi aanbod voor.

Kindveiligheid

Alle observaties die de OO en WB doen tijdens de bezoeken dragen bij aan de inschatting of de kindveiligheid onder druk staat. WB van HVO-Q hebben hier uitgebreid aandacht aan besteed. Er wordt bij HVO-Q structureel gebruik gemaakt van ondersteunende instrumenten zoals de ARIJ

(Actuarieel Risicotaxatie Instrument voor Jeugdbescherming)¹². Dit is een wetenschappelijk onderbouwd instrument waarmee acute kind-onveiligheid kan worden gedetecteerd en een inschatting van het risico daarop kan worden gemaakt. Bovendien geeft het inzicht in de mate waarin toekomstige onveiligheid te beïnvloeden is. Hiervoor zijn enkele gesprekken en bezoeken aan de gezinnen nodig om een goede inschatting over (toekomstige) risico's van de veiligheid van de kinderen te maken. Deze methode wordt als ondersteunend ervaren. Uitkomsten van de ARIJ worden gebruikt als onderbouwing voor het besluit specialistische hulp in te schakelen. Dit heeft bij geen van de gezinnen tot verdere actie geleid.

Een randvoorwaarde voor toelating tot de pilot was afwezigheid van (grote) zorgen rondom de kindveiligheid. Dit beeld verandert niet nadat de gezinnen zijn ingestroomd in de pilot. Uit evaluaties en interviews komt naar voren dat er relatief weinig zorgen over zijn over de veiligheid van de kinderen. De aanpak heeft juist een positief effect op de ontwikkeling van de kinderen ten opzichte van het verblijf in de noodopvang.

Je gewoon ziet dat die kinderen weer opbloeien. Gewoon alleen maar dat ze uit school komen en de hele dag in een opvang zitten en in een klein kamertje zitten waar ze eigenlijk totaal niet kunnen spelen. De één wil gaan puberen en dan hebben ze nog een ander zusje naast en liggen ze in de clinch. Er is maar drie vierkante meter om jezelf te bewegen naast het bed en de keuken en de badkamer. En als je nu ziet, ze hebben lekker hun eigen kamer, ze zijn aan het spelen. Eigenlijk doordat er gewoon ruimte is en een mogelijkheid is om even weg te stappen, zijn die kinderen met elkaar ook ineens weer hartstikke leuk. Omdat ze de mogelijkheid hebben om weg te gaan van: 'Nou, ik ga nu naar mijn eigen kamer,' nu ineens gaat dat wel weer goed.

Naast alle positieve geluiden wordt er wel een enkele kanttekening door een WB geplaatst. Deze ervaart een verschil in de mate van toezicht op de gezinnen tussen de reguliere route en de pilot.

Wij zijn er niet een hele dag. Hier op de residentieel lopen en spelen ze op de gangen. En jij niet alleen, maar jouw hele team, inclusief receptie observeert. Nu ga ik op afspraken en kom je toch op een andere manier binnen. Dus je bent heel afhankelijk van de informatie die een moeder geeft. Maar als een cliënt echt niet wil en die heeft echt wat te verbergen, dan kan die dat heel lang verbergen.

Daarnaast had ook één OO van 10vT wel zorgen rondom één gezin, maar heeft het gezin aan een collega overgedragen. De informatie rondom dit gezin is dus helaas beperkt en problemen rondom kindveiligheid zijn verder niet meer naar voren gekomen. Opvallend was wel de moeite die de OO moest doen om de voorgeschiedenis van dit gezin te achterhalen.

Bij een gezin van Altra heeft de OO geen concrete zorgen over de kindveiligheid, maar heeft ze wel moeite met het afronden van de ondersteuning. De opvoedvaardigheden van de ouder(s) waren niet heel sterk, maar het gezin stond niet open voor aanvullende ondersteuning. De OO heeft toen gekozen om het Ouder en Kind Centrum over het gezin te informeren. Daarnaast is de WB geïnformeerd over deze signalering, zodat deze extra aandacht kan geven aan de opvoeding en bij problemen snel kan interveniëren.

---

¹² van der Put, C., Assink, M., & Stams, G. J. (2015). Actuarieel Risicotaxatie Instrument voor Jeugdbescherming (ARIJ): eindrapport. Amsterdam: Afdeling Forensische Orthopedagogiek, Universiteit van Amsterdam.

Een aantal gezinnen is na afronding overgedragen aan het OKT. Opvoedondersteuners kozen soms om dit juist niet te doen, omdat er geen zorgen waren rondom opvoedvaardigheden. Er is dan tijdens de opvoedondersteuning wel aandacht gegeven aan informatieverstrekking aan de ouder(s) over wat ze kunnen doen op het moment dat ze vragen hebben rondom de opvoeding.

Financiën

Een belangrijk onderdeel van de WB is hulp bij financiën en administratie. Dit past ook bij het groot aantal gezinnen dat schulden heeft. Het is regelmatig erg complex om overzicht te krijgen in de situatie met betrekking tot financiën (is er inkomen, hoe hoog, en wat voor soort / zijn er schulden, hoe hoog, bij wie, worden die meer of minder, welke trajecten zijn al gestart).

Minstens drie gezinnen hebben gedurende de pilot (aanvullende) schulden opgebouwd. De meeste signalen kwamen uit de evaluaties en gesprekken met de stuurgroep en worden later besproken. Vanuit de interviews is alleen naar voren gekomen dat er bij één gezin is er verwarring ontstaan over het moment van het betalen van de huur. Hierdoor is een huurachterstand van één maand ontstaan. Dit heeft vervolgens tot wrijving tussen de woonbegeleider en het gezin heeft geleid. Een ander gezin bleek de ziektekostenverzekering niet te betalen, dit is pas na een lange periode (van bijna een jaar) alsnog door de woonbegeleiding gesignaleerd.

Een open houding van de gezinnen over de financiën is hierbij essentieel. Wanneer het gezin geen huur betaalt wordt dit door de zorgaanbieder opgemerkt, omdat er sprake was van intermediaire verhuur (gezin betaalt huur aan de aanbieder, aanbieder betaalt de woningbouwcorporatie). Voor het verkrijgen van zicht op de overige (vaste) lasten was de WB afhankelijk van de openheid die de gezinnen geven of de eerdere gegevens die zijn overgedragen vanuit het ITP of door de begeleiding vanuit de noodopvang. Deze overdracht is niet voor elk gezin goed verlopen.

De ondersteuning op het gebied van de financiën kan naast een lange aanloop ook een lange doorloop hebben, vooral bij gezinnen waarbij laaggeletterdheid en/of LVB een rol speelt. Ook de hoogte, aard en complexiteit van de schulden spelen mee. Wanneer er nog geen concreet plan ligt voor de afhandeling van de schulden is langdurige begeleiding noodzakelijk om hierin te ondersteunen.

Het einde van de woonbegeleiding is nog lang niet in zicht. Sowieso kan zij nog niet in de schuldhelpverlening. Ik wil het liefst iemand pas loslaten als diegene ook echt daadwerkelijk in een traject zit dat de schulden gesaneerd worden, dus dat diegene maandelijks een bedrag aflost aan de GKA of als niet lukt via het WCP, rechtelijk. Want als iemand halverwege in zo'n traject zit, dan heb je daar toch best wel wat vaardigheden voor nodig en dat is gewoon best wel lastig als cliënt alleen.

De snelle afhandeling rondom de inrichtingskosten wordt ook door de WB als een goede ontwikkeling neergezet. Een WB vindt dat het mogelijk moet worden gemaakt dat een gezin al eerder dan het omklapmoment de huur direct aan de woningcorporatie betaald, zonder tussenkomst van de zorgaanbieder.

Samenwerking met het gezin

De enorme motivatie die uitgaat van het toegewezen krijgen van de zelfstandige woning na een periode van dakloosheid is erg groot. Dit zien de professionals terug in de goede samenwerking met de gezinnen. Wel komt de samenwerking met de OO moeilijker op gang dan met de WB.

Ondanks dat de gezinnen zich vooralsnog veelal zeer begeleidbaar opstellen, zijn er uit de interviews wel enkele signalen over aspecten van het woonzorgarrangement die een negatieve impact op de begeleidbaarheid kunnen hebben naar voren gekomen.

Aangezien de eigen woning zo'n essentiële rol aanneemt is het van groot belang dat de ouder(s) hier enthousiast over zijn. Een negatieve ervaring met de nieuwe woning heeft in de praktijk vaak direct effect op de samenwerking met het gezin. In de praktijk is het voorgekomen dat de ouder(s) de toegewezen woning echt te klein vonden, het gaat dan vooral om het aantal slaapkamers in verhouding tot het aantal kinderen. Ook de locatie van de woning heeft bij enkele gezinnen een negatieve invloed gehad. Ze voelen zich niet goed thuis in de wijk of er werden aanvullende kosten gemaakt voor transport naar het werk. De WB zien een verband tussen onvrede over de locatie van de woning en de mate van herstel van de gezinnen.

De samenwerking kan ook hinder ondervinden wanneer er problemen ontstaan in de communicatie of de verwachtingen van de gezinnen. Vooral verwarring over het doel en de uitvoering van de opvoedondersteuning heeft in de praktijk enkele malen tot weerstand geleid. Ouder(s) begrijpen niet altijd waarom deze een voorwaarde is voor deelname aan de pilot. Er zijn geen problemen rondom de opvoeding van de kinderen, er is een huisvestingsprobleem. Ouder(s) kunnen dan achterdochtig worden en angst hebben voor het kwijtraken van de kinderen en/of de woning. Ook kan er sprake zijn van een gevoel van schaamte. Bij de relatief korte begeleiding, zoals Altra dat biedt, is deze weerstand vaak goed om te buigen. Dit is moeilijker bij gezinnen waarbij angst en/of achterdocht t.a.v. de OO een rol speelt. Mogelijk begrijpen ook niet alle gezinnen de informatie die hen voorafgaande aan de pilot is verteld. Dit kan zich voordoen als er sprake van LVB of een taalbarrière. Een aantal gezinnen heeft een migratieachtergrond en is de Nederlandse taal niet voldoende machtig.

Ondanks dat de begeleidingsband soms dus moeizaam wordt opgebouwd draait deze in de praktijk vaak wel bij. Hierbij is ook de vertrouwensband tussen de professional en het gezin een belangrijk onderdeel. Deze band heeft vaak tijd nodig om opgebouwd te worden tot een vertrouwensband.

Als in de praktijk blijkt dat de samenwerking met de gezinnen niet optimaal verloopt, hebben de professionals diverse strategieën om hierop in te spelen. Gezinnen waren niet altijd op de hoogte van de huidige krapte op de Amsterdamse woningmarkt. WB proberen gezinnen over deze situatie te informeren om draagvlak voor de pilot te creëren bij gezinnen waarbij de woning niet geheel voldoet aan de wensen van het gezin. WB vertellen de gezinnen dat bij een dreigende verstoorde samenwerking de huur van de woning kan worden opgezegd. Als deze uitleg niet het gewenste effect heeft op de samenwerking wordt er binnen de organisatie opgeschaald. De professionals ervaren steun vanuit de organisatie in de vorm van een leidinggevende, maatschappelijk werker of werkbegeleider op wie kan worden teruggevallen in de vorm van casuïstiek bespreking. Soms wordt gekozen om een formeel waarschuwingsgesprek te organiseren met een gezin. Er wordt dan meer lading aan het gesprek gegeven door het op locatie van de organisatie te doen en een maatschappelijk werker of leidinggevende te betrekken. Een andere strategie die kan worden ingezet bij een dreigende verstoorde samenwerkingsrelatie is het wisselen van professional. Mogelijk heeft een andere WB of OO net een andere aanpak, of persoonlijke klik, om de samenwerkingsband met het gezin weer te herstellen. In gevallen waar het gewenste effect hiervan uitblijft geven enkele professionals aan te overwegen een zorgmelding te doen. De kinderen lopen

risico's wanneer de ouder(s) zich niet meer begeleidbaar opstellen en het blijven wonen in de woning mogelijk op het spel komt te staan. In de praktijk heeft deze situatie zich niet voorgedaan.

Ja, maar als we dan even realistisch denken, dan gaan we ze er misschien uitzetten, waar belanden ze dan? Weer in de crisisopvang en dan uiteindelijk weer in een opvang en uiteindelijk weer in een zelfstandige woning. Dus het hele traject herhaalt zich en herhaalt zich. Ik denk dat we het dan van een hele andere kant zouden moeten aanvliegen, zo van: dit is wat we zien gebeuren, er zijn kinderen bij betrokken. Dit is dan in het geval van gezinnen. Er zijn kinderen bij betrokken en je maakt keuzes, waardoor je straks met je kinderen weer op straat komt. Alleen dat al moet zorgmeldingwaardig zijn, naar mijn mening. Want je brengt de veiligheid van jouw kinderen in het geding door je niet aan de afspraken te houden waarvoor je die woning hebt gekregen.

Bij gezinnen met weerstand tegenover de opvoedondersteuning is soms gekozen voor een verlaging van de bezoekfrequentie. Idee daarvan is om met een laag tempo het contact op te bouwen om zo vertrouwen te winnen. Dit lijkt wel te lukken, er waren tijdens de begeleiding nooit zorgen over de kinderen bij dit gezin.

Overlast

De WB hebben veel ervaring met overlastsituaties en geven aan dat dit binnen de pilot geen aanzienlijk probleem is. Er zijn WB die aangeven dat de nadruk soms wel iets minder mag, omdat de gezinnen soms bang zijn voor de gevolgen van overlast en hier krampachtig mee omgaan. Waarbij de kinderen continue worden afgeremd tijdens het spelen, doordat er veel nadruk ligt op te veel lawaai maken. Dit betekent echter niet dat er helemaal geen sprake is van overlast. De WB geven aan dat de huidige protocollen voldoende zijn om de gezinnen goed te begeleiden. Ook bij de omgang met de burens hebben de gezinnen vaak adequate vaardigheden om het contact goed te laten verlopen.

Dagbesteding en werk

De ouders zijn veelal zelf zeer gemotiveerd snel weer dagbesteding/werk te hebben. Ondanks deze motivatie zijn er in de praktijk een aantal praktische en financiële barrières. De WB spelen een rol bij het bespreken van de mogelijkheden en het puzzelen naar oplossingen. Er wordt hierbij gekeken naar de vaardigheden en behoeften van de ouders en gezocht naar passende ondersteuning. Bij ouders die bij uitzondering niet gemotiveerd zijn om te gaan werken is dit voor de WB een punt van aandacht. Er wordt door de WB aangegeven dat er meer aandacht voor dagbesteding/ werk vanuit de klantmanager DWI van de Gemeente mag zijn.

De cliënten die geen werk hebben of een vorm van dagbesteding, hebben wel een uitkering. En vanuit de uitkering hebben ze hele mooie participatie, re-integratie trajecten. Ik denk dat de klantmanager daar veel meer betrokken in mag zijn om actief mee te gaan werken om die klant weer aan het werk te krijgen. Ik denk dat op het moment dat ze horen: HVO-Q of een Leger des Heils is betrokken, dat ze dat eigenlijk een beetje aan ons overlaten.

Woonbegeleiding

In de praktijk wordt in overleg met de gezinnen vaak op verschillende manieren omgegaan met de bezoekersfrequentie en intensiteit van de woonbegeleiding. Deze afstemming wordt door de WB vaak maatwerk genoemd. Per gezin worden specifieke doelen opgesteld en vanuit deze doelen/hulpvragen richt de WB de intensiteit van de woonbegeleiding in. Deze is dus niet voor elk gezin gelijk. De standaard afspraken binnen de pilot worden in de praktijk flexibel toegepast.

Dit gebeurt op verschillende manieren. Enkele WB geven aan de inzet van het aantal uur woonbegeleiding (wanneer deze afwijkt van de standaard afspraken) binnen de zorgaanbieder af te stemmen. Dit gaat in overleg met de zorgcoördinator, teamleider of maatschappelijk werker. Ook zijn er WB die de begeleiding naar eigen inzicht afstemmen. Hierbij wordt soms uitgegaan van minimale ondersteuning die bij problemen kan worden opgeschaald. Andere WB geven aan meer vast te houden aan een vaste structuur. Bijvoorbeeld door elk gezin elke week één keer te bezoeken op een vast moment. Soms is de wekelijkse frequentie van de woonbegeleiding belangrijk, maar valt de intensiteit per afspraak mee. Afhankelijk van de hulpvragen wordt de duur van de afspraak bepaald. In dit geval wordt het gezin dus in tegenstelling tot het eerdere voorbeeld bij aanvang intensief ondersteund en wordt dit, wanneer het gezin er volgens de woonbegeleider klaar voor is, langzaam afgebouwd.

Als voordeel van deze vaste structuur is dat sommige hulpvragen pas na het ontstaan van intensievere samenwerking naar boven komen. Deze hulpvragen waren anders vermoedelijk niet aan het licht gekomen. Deze woonbegeleiders zien ook bij gezinnen die niet direct een hulpvraag hebben of kunnen formuleren vaak wel ruimte voor ondersteuning. Dit inzicht komt alleen door uitgebreid contact te leggen en te onderhouden.

Opvoedondersteuning

Ook binnen de opvoedondersteuning is er behoefte aan ruimte voor maatwerk in afstemming met de behoefte van de gezinnen. De WB en OO zien bij de gezinnen die ze begeleiden niet altijd hulpvragen op het gebied van opvoeding. Hier wordt dan ook niet altijd de meerwaarde gezien van het standaard bieden van opvoedondersteuning.

Ik heb als opvoedondersteuner eigenlijk heel vaak moeten uitleggen van: 'Dit is eigenlijk wat de gemeente vraagt van mij, dit heb ik zelf niet zo bedacht. Dit is wat er bij hoort. Je hebt een huis gekregen en in dat pakketje hoort ook dat jij hulp gaat accepteren en als je dat uiteindelijk niet doet, dan vervallen de voorwaarden en kan je eigenlijk het huis nooit op je naam krijgen.' Dat was ook wel moeilijk voor haar om te slikken. Uiteindelijk hebben we daar dus een zorgcoördinator bij moeten halen. Die heeft het toen uitgelegd op haar manier weer en echt wat meer druk gelegd van: 'Je moet nu echt gaan tekenen, want anders is het gewoon klaar. Uiteindelijk heeft ze wel getekend, maar ze was wel erg boos. Ze begreep nog steeds niet waarom er zoveel druk gelegd moest worden. Eigenlijk is het daarna wel gaan lopen, zeg maar, maar dat heeft dus echt heel lang geduurd.

Vanuit Altra wordt er soms door de OO gepleit voor een nog kortere screening dan de 10 weekse periode. Er kan worden volstaan met enkele bezoeken om een inschatting te maken of aanvullende ondersteuning noodzakelijk is. Binnen 10vT geven de opvoedondersteuners een ander beeld. Waar Altra/HVO-Q gezinnen ziet die een lichtere problematiek dan de reguliere gezinnen hebben wordt er bij LdH aangegeven dat de gezinnen veelal overeen komen met de reguliere 10 vT gezinnen.

Mevrouw heeft echt een laag IQ, daar is ze ook voor getest, en zij vindt zichzelf heel slim. Dat maakt wel dat het contact, voordat je eenmaal een beeld hebt van wat er nou precies speelt met de ex-man of kinderen die na jaren weer in bed plassen, ben je alweer een uur verder. we moeten hier aan werken, we moeten daaraan werken, omgangsregeling zien te regelen met de vader, de één moet volgend jaar naar de middelbare school, de scholen gaan bekijken. Nou ja, moeder heeft dan een pakketje, maar die doet er vervolgens niets mee. Dus dan moet jij eigenlijk samen ook met moeder en met de dochter gaan zitten van: wat vind je nou leuk aan een school en welke kant wil je op? Ik denk haast wel dat dit een meerjarenplan is, bij deze moeder blijft het wel een aandachtspunt dat ze gewoon echt bij de realiteit getrokken moet worden en dat ze niet te impulsief is in de acties die ze neemt en de dingen die ze zegt. Dat is vooral de grootste valkuil, ik denk niet dat het tot haar achttiende nodig is, omdat de kinderen echt wel slim zijn. Dat is ook wel weer iets, die

groeien echt ver boven moeder uit en de één heeft Havo/Vwo-niveau. Het moet gewaarborgd worden dat de kinderen niet moeder gaan overnemen in huis, en daarnaast de acties van moeder dat ze niet te impulsief is en dat er een goede verstandhouding komt met die vader.

Bij de complexere gezinnen die 10 voor Toekomst begeleidt wordt aangegeven dat de huidige capaciteit die binnen de opvoedondersteuning kan worden ingezet juist veel te beperkt is.

Sinds de start hebben wij eigenlijk maar drie uur gekregen voor de gezinnen en dat zou dan echt wel minimaal verdubbeld moeten worden. Dat zou echt minimaal zes uur moeten zijn. En daar red je het soms al niet mee. En na tien weken moest het dan afgerond worden, dat de uren werden verlaagd. Nou, van drie zou het eigenlijk dan naar anderhalf gaan. Dat red je gewoon echt niet, want je zit ergens vaak al een uur, anderhalf uur op de bank en dan moet je dus nog alles gaan regelen zelf met mails versturen, aanmeldingen doen, je rapportage schrijven. En dat zou je dan eigenlijk allemaal in je eigen uren doen. Want binnen drie uur, alleen voor de opvoeding red je dat ook nu al niet. Er zijn gewoon, ja, heel veel dingen die moeten gebeuren.

Binnen de reguliere werkzaamheden werken OO vraaggericht of op indicatie. Dit betekent dat ze normaal gesproken alleen bij gezinnen komen waarbij er opvoedvraagstukken liggen (of zorgen over de kinderen). Binnen de pilot is dit niet het geval, aangezien het standaard wordt ingezet. Bij gezinnen waarbij geen vragen zijn over de opvoeding, geen aanleiding is tot zorgen rondom de kindveiligheid en de gezinnen niet echt open staan voor opvoedondersteuning hebben de OO een lastige opdracht.

Het kortdurende karakter van Altra heeft volgens 10vT mogelijk wel een positief effect op het draagvlak van de gezinnen voor de opvoedondersteuning. Het zou alleen voor de LdH gezinnen mogelijk onvoldoende inzicht geven om de ondersteuning af te sluiten. Ook vanwege de nadruk op de ondersteuning van de ouder(s) die tijdens een hectische periode van de verhuizing op de voorgrond staat maakt dat 10vT pleit voor een langdurigere begeleiding.

Ikzelf denk dat het wat meer zou helpen als het wat meer afgebakend zou zijn. Nu is het verspreid over twee jaren dat is bij 10 voor Toekomst meestal de behandelduur van elk gezin. Dat klinkt heel zwaar van: 'Komt er iemand twee jaar lang kijken wat ik aan het doen ben?'.

De beste timing van de start van de opvoedondersteuning kan ook per gezin of OO variëren. De periode van verhuizing is vaak niet ideaal om te starten met de begeleiding. Vooral vanuit Altra lijkt de voorkeur te zijn om de opvoedondersteuning later op te starten dan op het moment van de sleuteloverdracht en de hectiek rondom de verhuizing. Mogelijk geeft het gelijk starten geen goed beeld doordat het positieve effect van de eigen woning zo op de voorgrond staat gedurende de eerste maanden. Later starten lijkt voor hen dus de voorkeur te hebben. Een OO van 10vT vindt dat het juist duidelijkheid schept over het traject wanneer de twee professionals tegelijk starten. Andere OO zien een meerwaarde in het opstarten van de opvoedondersteuning op het moment dat het gezin nog in de noodopvang zit. Reden hiervoor is dat de contactopbouw al is opgestart. Dit geeft de gezinnen rust en kan de weerstand tegen de opvoedondersteuning verminderen.

Samenwerking tussen de professionals

Voor deze paragraaf is het belangrijk om te weten dat de werkwijze HVO-Q/Altra al langer bestaat, de samenwerking 10vT en Voortgang Intensief is nieuw opgezet voor de pilot. De werkwijze maar ook de doelgroep van Altra wijkt dus af van de vaak complexere gezinnen van 10vT. Om de quotes

van de opvoedondersteuners in de juiste context te plaatsen is het van belang stil te staan bij enkele van deze verschillen.

Vanuit Altra/HVO-Q ervaren de professionals de samenwerking als een goede samenwerking, waarbij duidelijke afspraken zijn gemaakt en de wederzijdse verwachtingen helder zijn. Bij het LdH lijkt er soms minder concrete afstemming te zijn tussen de WB en OO. Dit wordt niet direct als een gemis ervaren door de WB. Er is eigenlijk weinig behoefte tot intensieve samenwerking. Dit past wellicht ook bij de visie dat WB mogelijk te intensief is voor gezinnen die al begeleiding door 10vT krijgen. Hierdoor wordt de toegevoegde waarde van de WB naast een traject van 10vT niet door elke woonbegeleider gezien. Daarnaast is de samenwerking in de praktijk soms de eerste maanden helemaal niet tot stand gekomen.

Kijk echt goed naar de cliënt, wat is daar prioriteit? Is dat in de schulden, financiën, wonen of is dat de opvoeding? Bij mijn cliënt gaat de opvoeding best wel goed, dus daar is eigenlijk op dit moment helemaal geen zorg in. Kies er dan voor om alleen de woonbegeleider in te zetten, laat die wel naar deze kinderen kijken, wij kijken natuurlijk ook naar het kind en kunnen dan alsnog aan de bel trekken en bespreken: 'We zien dit, we zien dat, zullen we '10' Voor Toekomst inzetten?' Of andersom, want van collega's hoor ik ook dat er heel zelfstandige cliënten zijn die het wel heel goed doen in de financiën. Ik denk gewoon: hoe meer mensen, hoe onduidelijker, hoe vervelender het voor de deelnemers is.

De OO van 10vT vinden de samenwerking met de WB van Voortgang Intensief ook lastig. Vooral omdat bepaalde onderdelen van de reguliere aanpak binnen de pilot door WB worden gedaan. Dit zijn de taken waarover de gezinnen het meest enthousiast zijn. Dit bemoeilijkt voor de OO de contactopbouw met de gezinnen in de pilot. Binnen de reguliere hulpverlening helpen bijvoorbeeld het aanvragen van inrichtingskosten om het ijs te breken alvorens over opvoedingerelateerde onderwerpen te gaan praten. Anders dan bij HVO-Q/Altra zit er dus veel meer overlap tussen de werkzaamheden van Voortgang Intensief en de methodiek van 10vT. Dit vraagt in de praktijk dus om meer afstemming of stelt juist de meerwaarde van het tegelijk inzetten van beide programma's aan de kaak. De overlap van werkzaamheden heeft als gevolg dat ook de OO niet altijd de meerwaarde van afzonderlijke woonbegeleiding zien.

Het is nu onduidelijkheid naar de cliënt waardoor je een beetje tegen elkaar uit wordt gespeeld op die manier. Daarin is mijn visie dan weer dat ik me afvraag waarom de gemeente heeft gezegd: daar moet echt iemand van Voortgang en iemand van 10 Voor Toekomst in.

De OO werken ook per gezin met een andere WB. Deze afstemming per gezin, per hulpverleners duo kost in de praktijk veel inspanning en verloopt niet altijd goed. Dit heeft tot gevolg gehad dat de taakverdeling en tijdsplanning niet goed was afgestemd of onduidelijk zijn voor de OO en dus ook voor de gezinnen. De verschillende methodieken ten aanzien van de hulpverlening gaan gepaard met een verschillend plan van aanpak en dossiervorming waarbij vaak geen samenhang is.

Evaluatie op de veldtafel gezinnen

Sommige WB ervaren dat er tijdens de veldtafel te veel wordt teruggekeken op de situatie waarin het gezin zich bevond voorafgaande aan de pilot. Wanneer het verzoek van de WB tot afschalen van de hulpverlening niet door de veldtafel wordt overgenomen kan een situatie van onbegrip ontstaan. Er zijn ook WB die wel de meerwaarde zien in het vanuit verschillende perspectieven (organisaties en deskundigheden) meedenken over de ondersteuning van de gezinnen.

Soms blijkt uit de veldtafel overleggen dat aanwezige kennis over een gezin en bepaalde problemen uit het verleden niet bekend is bij de WB. Herhaaldelijk werd aangegeven dat de overdracht van informatie niet tijdig of onvolledig was. Er heeft niet altijd een 'warme' overdracht plaatsgevonden tussen de noelopvang en de professionals uit de pilot.

Die lijn tussen GGD en ons zou wel korter moeten zijn. Sowieso zouden we de geschiedenissen eigenlijk al moeten weten, want zij weten bijvoorbeeld meer dan dat wij weten. Ik heb het ITP niet van iedereen maar van een aantal cliënten wel gekregen, maar daar staat ook niet alles in wat de GGD weet. Ik kan een voorbeeld geven van een cliënt. De GGD had ons teruggeroepen van: 'Hoe kan het dat het zo goed loopt? Dus wij dachten: huh? Dat wisten wij niet.

Het is voor WB en OO soms ook onduidelijk hoe en wanneer er binnen de pilot geëvalueerd zou gaan worden op de veldtafel. In de eerste periode is er dan ook vertraging ontstaan, waardoor de afgesproken evaluatiestructuur niet strak is gevolgd. Er is een inhaalslag gedaan door aanvullende veldtafels te plannen specifiek voor gezinnen van de pilot.

Aanbod voor iedereen geschikt?

Op de vraag of ieder gezin met een MO/BW indicatie geschikt zou zijn voor deze aanpak zijn de WB het eens dat het voor de meeste gezinnen een heel goed aanbod is. Bedenkingen over deze aanpak zijn hypothetisch. Mogelijk is het aanbod niet geschikt in geval van psychopathologie en/of instabiliteit bij de ouder(s) en bij situaties waarbij er zorgen zijn rondom de veiligheid van de kinderen. Bij twijfelgevallen wordt dan toch de meerwaarde gezien van de residentiële setting omdat meer toezicht op de gezinnen gewenst is en dat makkelijker te realiseren is in een residentiële dan een ambulante setting. Een residentiële setting wordt dan dus meer gezien als een korte periode om toe te werken aan een zelfstandige woning of als uitweg wanneer het, ondanks intensieve opvoed- en woonbegeleiding, niet is gelukt om met het gezin naar zelfstandige wonen toe te werken.

Ik denk dat er altijd wel iets moet zijn als in de zin van, iets van residentieel, want er zullen altijd cliënten zijn die daar nog niet klaar voor zijn. Niet klaar om gewoon ergens in Amsterdam te wonen met eigenlijk zo weinig begeleiding. Dus dat er wel iets moet zijn voor een cliënt, maar ik denk ook wel dat velen een kans moeten hebben. Ik denk dat veel cliënten wel een kans moeten hebben om het te proberen en als het niet gaat, ja, dan moet je toch terug.

Overige bevindingen

Gesprekken met maatschappelijk werkers van de zorgaanbieders, vergaderingen met de stuurgroep of veldtafel en gesprekken met medewerkers van het CMDG hebben tot aanvullende inzichten geleidt.

Eén gezin heeft een forse huurachterstand opgebouwd gedurende de pilot. De zorgaanbieder heeft dit gesignaleerd en er zijn diverse stappen ondernomen om tot een oplossing te komen. De acties hebben tot op heden nog niet tot verbetering geleidt. Het gezin geeft geen openheid van zaken en komt financiële afspraken niet na. Er is geen duidelijk escalatieprotocol bij het niet betalen van de huur. Tijdens de laatste stuurgroep vergadering is besproken dat de zorgaanbieder de huur van de woning kan opzeggen. Wat dit concreet voor dit gezin en hun toekomst betekent is onduidelijk. De woon- en opvoedvaardigheden van dit gezin worden door de woonbegeleider en opvoedondersteuning als voldoende ervaren en de kinderen ontwikkelen zich positief.

Vanuit het CMDG is aangegeven dat een gezin is toegelaten op voorwaarde van financiële budgettering(FIBU). In de praktijk is dit niet gebeurd en heeft het gezin dit heeft geweigerd, maar het gezin is dus wel ingestroomd.

De locatie, het woonoppervlak en het aantal slaapkamers was voor de gezinnen erg wisselend. Er zijn in totaal 25 woningen voor de pilot geselecteerd. Vooral voor de grotere gezinnen was er een gebrek aan geschikte woningen. Gezinnen zijn door de zorgaanbieders aan de woningen gekoppeld. Dit was een lastige opdracht die gedurende het vorderen van de pilot steeds moeilijker werd omdat er steeds minder beschikbare woningen waren om uit te kiezen. De woningen zijn niet geleidelijk aan de zorgaanbieders aangeboden maar in korte tijd in grote getalen opgeleverd. Dit heeft veel druk op de teams gelegd. De oplevering van de woningen zou idealiter veel beter moeten worden gedoseerd en in afstemming met de zorgaanbieders.

Gezinnen zijn niet willekeurig toegekend aan één van de twee zorgaanbieders. De Leger des Heils gezinnen hadden over het algemeen gezinnen een meer complexe achtergrond. Vooral gezinnen met LVB problematiek of psychopathologie bij de ouders zijn door de veldtafel en het CMDG naar het LdH verwezen. Dit verschil in type gezinnen maakt dat het perspectief van de hulpverleners vanuit beide organisaties moeilijk onderling te vergelijken zijn. Ook speelt dit aspect een belangrijke rol bij de uiteenlopende ervaringen ten aanzien van de hulpbehoefte van de gezinnen tussen beide organisaties.

Voor één gezin bracht de noodopvang of de pilot als consequentie met zich mee dat een meerderjarig kind niet mee kon verhuizen naar de nieuwe woning. Deze is een zelfstandig MO/BW traject ingegaan. Dit was erg moeilijk voor het gezin.

Bij navraag aan de woningcorporaties de Alliantie en Eigen Haard heeft de pilot geen problemen op het gebied van overlast door de gezinnen opgeleverd.

Conclusie

De 25 gezinnen die deelnamen aan de pilot 'Housing First gezinnen' woonden op 1 oktober 2018 gemiddeld 15 maanden in hun zelfstandige woning. Ze zijn vanuit een langdurig verblijf (gemiddeld 14 maanden) vanuit de noodopvang ingestroomd. Alle gezinnen zitten nog in het woonzorgarrangement, uitstroom uit de pilot is nog niet voorgekomen. Veel gezinnen maken een positieve ontwikkeling door. Voor één gezin zal de woning in oktober 2018 op eigen naam worden gezet (omgeklapt). Voor één gezin lijkt het traject te mislukken en gaat de zorgaanbieder de huur opzeggen.

Of het woonzorgarrangement van deze pilot passend is gebleken voor 'dakloze' MO/BW gezinnen is niet eenduidig te beantwoorden. Een aantal aspecten is daaraan onderliggend. De selectie van de gezinnen bestond uit 25 goede gezinnen met een geschiedenis van zelfstandig wonen. Het aanbod bestaat uit drie pijlers. Over de meerwaarde van de **zelfstandige woning** voor de ontwikkeling van de gezinnen en vooral ook de kinderen is breed draagvlak. Het kunnen betrekken van de zelfstandige woning wordt voor de gezinnen als een enorme opluchting ervaren. Het verblijf in de noodopvang werd als zeer belastend ervaren, vooral voor de kinderen. De overgang naar een eigen woning brengt stabiliteit. Er zijn minder conflicten binnen het gezin, de kinderen zijn rustiger, trekken zich minder terug en de sociale omgang met andere kinderen normaliseert. Door de pilot hoeven de kinderen niet meer te verhuizen en van school te wisselen. De huidige situatie is een grote stap vooruit, maar de gezinnen hebben een zware tijd achter de rug en de verwerking is een langdurig proces.

De tweede pijler is de **woonbegeleiding** (HVO-Q en LdH). Het willen behouden van de woning brengt een grote motivatie tot succesvolle samenwerking met zich mee. De gezinnen zijn over het algemeen tevreden over de woonbegeleiding en ervaren deze als waardevol. De woonbegeleiders delen het enthousiasme over de pilot en vinden dat de gezinnen een grote mate van zelfstandigheid laten zien. De begeleiding was minder intensief dan verwacht. Er zijn geen noemenswaardige problemen rondom overlast benoemd. Veel ouders hadden geen dagbesteding of werk, maar hebben (dringende) behoefte aan een zinvolle (formele) vorm van dagbesteding. Op het gebied van de ondersteuning bij de financiën zijn er wel een aantal uitdagingen ontstaan. Het is erg tijdrovend en complex om het hele financiële plaatje van een gezin compleet te krijgen. De woonbegeleiders zijn afhankelijk van de informatie die de gezinnen aan hen willen verstrekken en de overdracht van al bekende informatie. Over het algemeen voldoen de gezinnen aan de voorwaarde dat ze de huur betalen. Maar één gezin heeft een flinke huurachterstand opgebouwd en werkt niet constructief mee aan een oplossing. Er zijn binnen de pilot geen geformaliseerde afspraken over welke stappen er worden ondernomen op het moment dat een gezin zich niet aan de afspraken houdt. De zorgaanbieder maakt in dat geval het beleid en dat wordt dan besproken op de veldtafel. Waarschijnlijk wordt de huurwoning van dit gezin door de intermediaire verhuurder (de zorgaanbieder) opgezegd. Voor dit gezin is de pilot niet gelukt en was het aanbod ongeschikt. Naast dit gezin zijn er minstens nog twee gezinnen die gedurende de pilot (aanvullende) schulden hebben opgebouwd.

De derde pijler is de **opvoedondersteuning**. De gezinnen van de pilot bij het LdH krijgen de opvoedondersteuning vanuit het team 10 voor Toekomst dat 2 jaar duurt. De gezinnen van HVO-Q worden ongeveer 10 weken door Altra begeleidt. Vanuit de opvoedondersteuners zijn geen grote zorgen rondom de kindveiligheid naar voren gekomen. De kinderen maken een positieve ontwikkeling door. Wel zijn enkele kinderen doorverwezen naar aanvullende begeleiding op het

gebied van traumaverwerking. De meerderheid van de ouders beschikt over voldoende opvoedvaardigheden. Vanuit 10 voor Toekomst komt wel naar voren dat er gezinnen zijn waarbij complexe (opvoedings gerelateerde) problematiek speelt en waarbij langdurige hulpverlening geboden is. Vaak speelde LVB-problematiek hierin een rol.

Ondanks dat samenwerking met opvoedondersteuners door de gezinshoofden niet als vanzelfsprekend werd gezien, verliep deze in de meerderheid van de gevallen goed. Niet altijd werd de meerwaarde van opvoedondersteuning zien. Ook was er angst dat de opvoedondersteuners een verborgen agenda hebben (bijvoorbeeld uithuisplaatsing van de kinderen). Voor ouders is het niet altijd duidelijk wat de inhoud en het doel van de opvoedondersteuning is binnen de pilot. Er worden door de professionals slechts enkele voorbeelden vanuit de pilot genoemd waarbij de samenwerking stroef verliep. Er is binnen de pilot geen sprake geweest van een gezin dat woon- of opvoedbegeleiding heeft geweigerd.

Vanuit Altra en HVO-Q spreken de hulpverleners onderling over een goede samenwerking, waarbij de wederzijdse verwachtingen duidelijk zijn. De afstemming tussen de woonbegeleiding en opvoedondersteuning is binnen het LdH niet altijd vanzelfsprekend. Vooral de overlap tussen de programma's brengt in de praktijk nadelen met zich mee.

Uit de interviews komt naar voren dat de overdracht van informatie niet altijd goed is verlopen. Bij de noodopvang of het CDMG aanwezige kennis over de problemen van een gezin zijn niet altijd (volledig) overgedragen. Er heeft niet voor alle gezinnen een warme overdracht plaats gevonden naar de woonbegeleiding en de opvoedondersteuning.

Alle professionals geven aan dat de hulpverlening maatwerk is en de gewenste intensiteit variabel kan zijn over de tijd. Het behouden van een flexibele houding t.o.v. het kunnen inspringen op de hulpvragen van de gezinnen wordt als belangrijk ervaren. In de praktijk wordt dit ook zo gedaan, maar in het procesboek is de intensiteit van de inzet van de uren veel meer gekaderd.

De vraag die niet door de pilot beantwoord kan worden is of de gezinnen na afronding duurzaam zelfredzaam zijn. Kan herhaling van de 'dakloosheid' worden voorkomen en ontstaan er geen nieuwe problemen als de woonbegeleiding zich terugtrekt? Geeft de methodiek van de woonbegeleiding (waarbij wordt gewerkt vanuit de vragen en kracht de gezinnen) voldoende basis om de vaardigheden van de gezinnen te borgen waarop ze in het verleden kwetsbaar bleken? Hebben de gezinnen voldoende financiële vaardigheden opgebouwd? Ook op het moment dat de kinderen ouder worden en duurder. Lukt het de ouder(s) voortaan verstandigere relatiekeuzes te maken? Weten ze waar ze terecht kunnen op het moment dat traumatische gebeurtenissen uit het verleden hun welbevinden of dat van de kinderen beïnvloedt? Zijn er sociale contacten waar ze op kunnen terugvallen? Zijn de ouder(s) aan het werk gegaan en gebleven, of is er een andere vorm van dagbesteding?

Discussie

De gezinnen in de pilot functioneerden vanuit het eigen perspectief en dat van de professionals over het algemeen goed. Het is opvallend dat binnen de korte periode zoveel integraal herstel op meerdere levensdomeinen werd waargenomen binnen een groep van gezinnen die dakloos zijn geworden en een MO indicatie hebben gekregen. Na het betrekken van de woning gaven veel gezinnen en woonbegeleiders aan dat veel problemen als sneeuw voor de zon verdwenen waren. Dit is bijzonder en doet je afvragen hoe dit te verklaren is. Hebben deze gezinnen pure pech gehad waardoor zij in de noodopvang zijn beland? Of zijn er toch verborgen kwetsbaarheden die een rol kunnen gaan spelen in de gezinnen na afloop van de pilot?

Een mogelijke verklaring is de selectie van de gezinnen. Voor de pilot is voorzichtig omgegaan met toelatingscriteria, omdat er zorgen waren over de ontwikkeling van de kinderen binnen dit nieuwe aanbod. De steekproef van de pilot is geen afspiegeling van de gezinsketen MO/BW. Gezinnen waarbij zorgen waren over kindveiligheid of over de bereidheid tot een goede samenwerking zijn uitgesloten. Net als jonge ouder(s) en ouder(s) zonder eerdere ervaring met zelfstandig wonen. Daarnaast hadden de gezinnen al een langdurig ondersteuningstraject hebben ondergaan in de noodopvang. Dit verblijf was gemiddeld 14 maanden. Door deze selecties moeten de resultaten voorzichtig worden geïnterpreteerd. Ze zijn mogelijk niet representatief voor gezinnen die niet (of kortdurend) in de noodopvang hebben verbleven of die niet aan deze selectiecriteria voldoen.

Een andere verklaring is dat de situatie rondom de dakloosheid zo stressvol was dat gezinnen zijn wakker geschud. De ouder(s) hebben aan den lijve ondervonden wat de gevolgen zijn van het kwijtraken van de stabiele basis van een zelfstandige woning. De negatieve gevolgen voor de ontwikkeling van de kinderen en voor zichzelf zijn groot en versterkt door het verblijf in de noodopvang. Is deze crisis wat nodig was om de regie voortaan in eigen handen nemen? Breken de ouder(s) met eerdere situaties waarbij ze afhankelijk van een partner of anderen waren op het gebied van huisvesting en financiële stabiliteit.

Een mogelijke andere verklaring is dat de gezinnen zo enthousiast zijn over de huidige situatie, vanuit de angst om de woning te verliezen. Hierdoor ontstaat het risico dat ze vooral de positieve ontwikkeling hebben laten zien. Vanuit de notulen van de veldtafelevaluaties en de screeningsformulieren voorafgaande aan de pilot lijkt het beeld van de gezinnen complexer dan vanuit de interviews. Sociaalwenselijkheid rondom het uitrollen van een pilot en het willen behouden van de woning kan hierbij een rol spelen.

Welke rol heeft de krapte op de Amsterdamse woning markt? Op individueel niveau kan deze krapte de kans op slagen vergroten, omdat de gezinnen gemotiveerd zijn zich maximaal in te zetten voor het behouden van de zelfstandige woning. Op collectief niveau creëert de huidige woningmarkt een enorm spanningsveld rondom de keten dakloze gezinnen. Gezinnen hebben steeds meer vaardigheden, netwerk en financiële middelen nodig om woonruimte te vinden. Dit heeft tot gevolg dat de achtergrond van de gezinnen die worden aangemeld bij het CDMG over de tijd zal veranderen. Het aantal gezinnen dat een beroep doet op de MO/BW zal naar verwachting verder doorstijgen, waarbij het tekort aan (grote) gezinswoningen steeds verder toe neemt. Vraagstukken over de aanzuigende werking van het aanbod worden opgeworpen. Het verschil tussen de reguliere wachttijd op een sociale huurwoning en het aanbod binnen de Omslag neemt steeds verder toe. Dit kan er ook toe leiden dat er misbruik kan worden gemaakt van deze constructie om aan een woning te komen.

Aanbevelingen

Als onderdeel van het Programma Huisvesting Kwetsbare Groepen (PHKG) wordt het meer en eerder zelfstandig gaan wonen (de Omslag) voor steeds meer gezinnen toegankelijk gemaakt. De omslag bestaat uit een woonzorgarrangement dat is voortgebouwd op deze pilot. Aanbevelingen voor de verdere uitrol van de Omslag zijn:

Blijf inzetten op het maximaliseren van de motivatie van de gezinnen door zorg te dragen voor een goede afstemming tussen de woonwensen van de gezinnen en de toewijzing van een **passende woning**. Handhaaf daarnaast de mogelijkheid tot de versnelde afhandeling van de inrichtingskosten en het verrassingsmoment.

Daarnaast is het advies om door te gaan met het uitgebreid uitdragen van de **4 principes** waarop de pilot berust voorafgaande aan de toewijzing van de woning. Voor een goede samenwerking met de gezinnen dienen zij open en transparant geïnformeerd te worden over aard en inhoud (lusten en lasten) van het woonzorgarrangement. Daarmee zijn wederzijdse verwachtingen in een vroeg stadium duidelijk, en kan daarop worden teruggevallen in geval van problemen. Hierbij is de randvoorwaarden dat het gezin goed geïnformeerd is, middels een uitgebreid startgesprek en het liefst aangevuld met foldermateriaal. Hierin dienen ook de voorwaarden voor het op eigen naam krijgen van de woning worden opgenomen. Overweging kan zijn om afspraken in contractvorm aan te bieden.

Voor een juiste prioritering van interventies is het noodzakelijk dat de **woonbegeleider** een integraal beeld heeft van het functioneren van het gezin en de afzonderlijke gezinsleden. Ze kunnen alleen effectief te werk gaan als zij een goede onafhankelijke en objectieve informatiepositie hebben. Een goede overdracht van informatie tussen hulpverleners en organisaties is noodzakelijk. Het periodiek afnemen van een zelfredzaamheidsmatrix kan hierin behulpzaam zijn. Eventueel kan dat ook worden gebruikt om over de langere termijn te monitoren of gezinnen en gezinsleden vooruitgang boeken op de belangrijkste levensdomeinen. De evaluatie van de voortgang van de gezinnen moet onafhankelijk en multidisciplinair zijn. Het afnemen van een zelfredzaamheidsmatrix aan het einde van het traject kan onderbouwing geven voor de inhoud en vorm van de waakvlam constructies.

De intensiteit van de **opvoedondersteuning** moet goed aansluiten op de aard en ernst van problemen van de gezinnen. Bij gezinnen waarbij uit een taxatie/screening blijkt dat er geen zorgen rondom de kindveiligheid zijn en de ouder(s) geen opvoedvragen hebben kan worden volstaan met woonbegeleiding waarbij aandacht is voor het welzijn van de kinderen. Aanvullende opvoedondersteuning draagt dan bij aan het onnodig stapelen van interventies en dient te worden voorkomen. Wanneer er wel zorgen zijn op het gebied van kindveiligheid of opvoedvragen vanuit de ouders dan is de inzet van opvoedondersteuning essentieel. Afhankelijk van de situatie kan worden kortdurende indicerende begeleiding of langdurige intensieve begeleiding worden ingezet. Bij het laatste kan worden overwogen om deze begeleiding met de woonbegeleiding te combineren, zodat het gezin maar één begeleider heeft. Daarbij is het verder belangrijk rekening te houden met responsiviteitsfactoren, zodat de samenwerking tussen de opvoedondersteuners en de gezinnen goed is. Hierbij kan gedacht worden aan zaken als taalbeheersing, geestelijke gezondheidsproblemen en LVB-problematiek. De uitgebreide intake bij het CMDG, de afgenomen ARIJ en het Zelfredzaamheidsmatrix (ZRM) supplement Ouderschap kunnen richting geven aan het inzetten van de verschillende type opvoedondersteuning.

Omdat er geen aanwijzingen zijn dat het woonzorgarrangement de situatie voor de kinderen verslechtert kan worden overwogen om deze omslag **route breder toegankelijk** te maken. Deze verbreding kan alleen worden toegepast wanneer de gezinnen daadwerkelijk openstaan voor begeleiding. Er kan hierbij gedacht worden aan gezinnen waarbij wel zorgen rondom de kindveiligheid zijn (geweest), het gezinshoofd jong is of nog geen zelfstandige woonervaring heeft gehad. Bij deze gezinnen is de inzet van intensieve aanvullende opvoedondersteuning wel aan te bevelen. Dit is ook te overwegen bij gezinnen waarvan de kinderen nog niet naar school gaan of er opvoedvraagstukken liggen. Baseer de inzet op de risico's en bedreigingen t.a.v. veiligheid en gezonde ontwikkeling van de kinderen of de behoefte aan opvoedondersteuning vanuit het gezin. Idealiter vormen ouder en opvoedondersteuner een alliantie in het bevorderen van een positieve ontwikkeling van de kinderen.

Uit de pilot komt naar voren dat de ouder(s) vaak zeer gemotiveerd zijn om te gaan werken of een andere vorm van **dagbesteding** op te pakken. In de praktijk zijn er structurele barrières door het gebrek aan aanbod dat aansluit bij de zorg van (schoolgaande) kinderen. Er is dus een behoefte aan uitbereiding van het aanbod voor ouder(s) die de zorg van (schoolgaande) kinderen hebben en dus aan bepaalde werktijden gebonden zijn. Hierbij kan gedacht worden aan de inzet van de ouder(s) als **ervaringsdeskundigen** voor nieuwe housing first gezinnen.

De GGD heeft als taak de instroom en toeleiding van de 'dakloze' gezinnen te monitoren. Nadat de gezinnen zijn ingestroomd in de pilot of later in de (versnelde) omslag is geen gestructureerde vorm van **monitoring** ontwikkeld. Tijdens de periode van de pilot heeft er een vorm van monitoring plaats gevonden vanuit de stuurgroepoverleggen, de veldtafel Housing First gezinnen en het evaluatieonderzoek. Voor de gezinnen van de pilot kan aanvullende monitoring inzicht geven op de lange termijn ontwikkeling van de gezinnen. En of deze voldoende vaardigheden hebben opgebouwd om een nieuwe situatie van dakloosheid te voorkomen.

Aanbevelingen op basis van 10 werkafspraken Omslag

Als basis van de Omslag zijn er door de gemeente, woningcorporaties en zorgaanbieders werkafspraken gemaakt. Deze zijn vastgelegd in het document **Tien werkafspraken voor Thuis in de wijk**¹³. OJZ heeft de vraag gesteld de conclusies van het onderzoek te leggen langs deze werkafspraken en hieruit zijn de volgende aanbevelingen geformuleerd:

In de tien werkafspraken is een bijlage opgenomen waarin beschreven staat wat het protocol is op het moment van overlast. Dit is maar één van de vier voorwaarden van de Omslag. Er zijn geen formele afspraken over te nemen stappen en verantwoordelijkheden op het moment dat een gezin zich onttrekt aan de woonbegeleiding of opvoedondersteuning, er zorgen zijn rondom de kindveiligheid en/of wanneer de vaste lasten of huur niet (kunnen) worden betaald. Aanbeveling is het uitbreiden van de 10 werkafspraken met deze processen, bijvoorbeeld in de vorm van een **escalatieprotocol**. De voorwaarden in de werkafspraken op het gebied van financiën zijn ruimer (vaste lasten en huur betalen) dan binnen de pilot (huur betalen). De uitdaging zal zijn om dit in de praktijk te borgen aangezien de woonbegeleiders grotendeels afhankelijk zijn van de gezinnen voor

---

¹³ *Tien werkafspraken, Thuis in de Wijk, Passend wonen met zorg op maat, Gemeente Amsterdam, 2018*

het verkrijgen van de informatie en mogelijk zijn hier aanvullende voorwaarden voor op te nemen. Dit kunnen concrete afspraken zijn op het gebied van inzicht geven in de financiële administratie. Bij het opstellen van een escalatieprotocol moet aandacht zijn voor het belang van de vertrouwensband die woonbegeleiders met de gezinnen hebben.

Binnen de tien werkafspraken is het besluit tot **omklappen** een proces waarbij alleen de zorgaanbieder en de woningcorporatie betrokken zijn. Uit dit onderzoek is naar voren gekomen dat enkele gezinnen gedurende de periode van intensieve woonbegeleiding (huur)schulden hebben opgebouwd. Vanuit de stuurgroep is aangegeven dat de financiële informatie van een gezin tijdens de veldtafel Housing First gezinnen waardevol wordt aangevuld met gegevens vanuit het DWI/FIBU. Deze gegevens zijn dus niet altijd bekend bij de zorgaanbieders. Het is belangrijk deze gegevens wel mee te nemen bij de overweging of een woning omgeklapt kan worden, aangezien een gezin anders op korte termijn weer een huurachterstand kan opbouwen met alle gevolgen van dien.

Het faciliteren van een plek waar complexe cliënten besproken kunnen worden blijft belangrijk. Op dit moment wordt dit door de veldtafel gedaan. **Casuïstiekbespreking** is niet opgenomen binnen de 10 werkafspraken. Aan een veldtafel is brede kennis en mandaat aanwezig waardoor zicht is op de gehele keten (waar gezinnen de juiste hulp kunnen krijgen). Niet elke gezin zou uitvoerig hoeven te worden besproken, maar bijvoorbeeld alleen gezinnen die vanuit de zorgaanbieders worden aangedragen of die op het punt van omklappen staan of er mogelijk sprake is van een trajectwijziging. Dit laatste om te borgen dat de zorgaanbieder een zo compleet mogelijk beeld heeft van het gezin.

Binnen de verdere uitrol van de omslag is de aanbeveling gestructureerd te monitoren hoe het de gezinnen vergaat die gebruik maken van het woonzorgarrangement. Doel van de **monitoring** kan gericht zijn op de ontwikkeling van de gezinnen, de vorm, duur en intensiteit van de hulpverlening en/of op de 4 randvoorwaarden van de pilot. Dit zijn het signaleren van problemen rondom financiën, de veiligheid en ontwikkeling van de kinderen, overlast en begeleidbaarheid van de gezinnen. Structurele monitoring is belangrijk om de ontwikkeling van de gezinnen te volgen om zo knelpunten en trends te signaleren en de hulpverlening waar nodig bij te sturen.

Dankwoord

Graag willen we alle geïnterviewden heel hartelijk bedanken voor hun medewerking. De interviews zijn van groot belang binnen dit evaluatieonderzoek en voor de doorontwikkeling van de omslag MO/BW gezinnen. Onze speciale dank gaat uit naar de gezinnen die hun ervaringen van de pilot met ons deelden. Daarnaast willen we alle opvoedondersteuners en woonbegeleiders enorm bedanken voor de medewerking aan het interview. Alyssa Hiemstra (GGD) bedankt voor het bewerken (anoniem maken) van de notulen van de Veldtafel en de registratiegegevens.

In het kader van het onderzoek hebben er gesprekken met Roedania Zian (CMDG, GGD), Menno Segeren (EGZ, GGD), Thijs Fassaert (MGGZ, GGD), Karen van Leeuwen en Shireen Niamut (HVO-Q), Astrid Boltjes en Christa Baas (LdH), Saskia Kip (Altra), Sonja Steman (10vToekomst LdH) en Yvonne van Veen (Eigen Haard) en Hanna Segaar (de Alliantie) plaatsgevonden. Allen bedankt voor jullie tijd en waardevolle inbreng!

Wendy van der Veldt

Bijlage 1 Thema's veldtafel evaluatie

Bij gezinnen waarbij de begeleiding na evaluatie niet is afgeschaald zijn de volgende thema's besproken:

Financiën

- Hogere schulden dan aanvankelijk bekend
- Huurschuld/achterstand ontstaan gedurende pilot
- Afwachten aanmelding beschermingsbewind
- Gezin geeft geen inzicht in financiële zaken
- Er is sprake van een verborgen schuld
- FIBU is niet gelukt
- Onvoldoende inzicht in financiën/schuld
- Toewerken naar budgettraining
- Status schulden (deels) onbekend
- Contact bewind voering verloopt moeizaam
- Bewind voering was voorwaarde maar gezin gestopt met FIBU
- Schuldhelpverlening in gang gaan zetten
- Afwachting Kredietbank (GKA), in afwachting aanvraag schuldsanering
- Toewerken naar budgetbeheer
- Toewerken naar toezicht in financiën
- Budget plan moet nog worden opgesteld

Problematiek ouder(s)

- Somberheid/depressieve klachten
- Toewerken naar specialistische GGZ ondersteuning
- Afwachten niveauonderzoek
- LVB problematiek
- Weerbaarheid
- Assertiviteit
- Taalbarrière
- Stress rondom scheiding/alimentatie
- Grensoverschrijdend gedrag naar begeleiding
- Moeder niet in beeld

- Toewerken naar traumabehandeling voor ouder(s)
- Somatische klachten
- Praktijkondersteuning huisarts (GGZ-POH) traject voor ouder ingezet

Ontwikkeling kinderen

- Onduidelijkheid uitkomst Altra
- Onvoldoende zicht op kinderen
- Kinderen te laat op school
- Schoolverzuim kind
- Kinderen nog niet goed in beeld
- Taalachterstand
- Toewerken naar traumaverwerking voor kinderen
- Piep de muis ingezet

Sociaal netwerk

- Sociaal netwerk verder uitbreiden
- Opbouwen contact met wijk zorg/maatschappelijk werk

(Ex)-partner

- Rol partner verder uitdiepen
- Slecht contact ex-partner
- Toewerken constructief contact tussen vader en kinderen
- Betaalt alimentatie niet
- Relatie nieuwe partner verbroken
- Geeft geen toestemming voor Intensieve Ambulante Gezinsbegeleiding (IAG traject)
- Ouderschap blijf ingezet

Dagbesteding

- Toewerken naar betaald werk
- Toewerken naar dagbesteding